

BUDAPESTI CZÉGEK.

HABITS ANTAL
hangszerész és különleges czimbalom-készítő
a fő- és székvárosi zeneközpont szállítója.
Budapest, VII., Erzsébet-körút 42. sz.
Ajánlja szak-szerű tapasztalatai szerint javított és sajtóközlegé-sztett erős és tiszta hangu **czimbalmait** valamint mindennemű **Arjegyzzék kívánatra ingyen és bérn.**

Az 1890: XIV. törvényozikk alapján létesített
MAGYAR IPAR- ÉS KERESKEDELMI BANK-RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.
Budapest, V., nádor-utca 4. sz.
Teljesen befizetett részvénytőke 8.000.000 frt.
V-VI. ker. főköszvény Podmaniczky u. 2. (Váci-körút sarkán.)
VI-VII. k. főköszvény Teréz-körút 2. (Király-utca sarkán.)

TESTORY és FIA
Váci-utca 24. BUDAPEST, Váci-utca 24. a nagy Kristóf Átellenében.
Alapított 1805-ben.
Bel- és külföldi műipar, lámpa, díszmű- és bőrárúk főraktára.

Hoffmann és Schlosser
butorkereskedők, kárpitosok és díszítőek
BUDAPESTEN,
IV. ker., Hatvani-utca 11. szám, I. emelet, (a Neruda-féle üzlet melletti palota).
Képes árjegyzékeket ingyen és bérn.

Legolcsóbb ezüst!
A királyi zálogházban nagyobb részletekben vásárolt régi ezüstöt eladók, latoukint 1 frt 5 kr.-tól kezdve fölfebb. Ugyazint aranyemdek, drágakövek és órák, a legolcsóbb árakon, nálam folyton raktáron vannak.
HEUFFEL,
Koronaherceg-utca 7, az udvarban balra.

Toronyórákat
legolcsóbban, legújabbak és legjobbban készit:
Mayer Károly L.
órágyára,
Budapest, VII., Kazinczy-u. 3.
Képes árjegyzékek bérmentre.

Hirdetések felvételnek
a „Vasárnapi Ujság” kiadó-hivatalában, Budapest, IV. ker. Egyetem-utca 4. szám alatt.

Üzlethelyiség-változás.

Van szerencsénk a nagy, edemű vevőközönség tudomására hozni, hogy 1893 óta fennálló vászon-, kész fehérnemű- és szövöttáru-raktárunkat (eddig IV., Váci-utca 5. sz. „YPSILANTI“-hoz)

IV., Városház-tér 5. szám alá
a volt Ádám és Éberling czég helyiségébe helyeztük át.

A csőtömegtől a még fennmaradt áruaktárt mintegy 150,000 forint értékben igen kedvező feltételek mellett vettük át és fogjuk, ameddig a készlet tart, elarusítani, másrészt a végeladott cikkek új áruval pótoltatván, a legjobb alkalom kínálkozik menyasszonyi kelengyék és házi szükségletek olcsó beszerzésére.

Ezen kiváló bevásárlási alkalmat becses vevői szives figyelmébe ajánlják
KOLLARITS JÓZSEF ÉS FIAI.

Legnagyobb választék mosó-ruhászövetekben, olcsó árak mellett.

Mint ujdonság!
Ceylon-téa
saját importálás, kitünő ízű és erőteljes.
Eredeti csomag egy angol font súlyú (körül-belül 1/2 kilo) frt 2.75.
Neruda Nándor
Hatvani-utca 9. sz.

Wasmuth
tyukszemgyűrű
az órában.
3x24 óra alatt eltávozt minden tyukszem.
Egy óra ára 60 kr., vidékre 80 kr. befizetés mellett bérmentve küldetik. Magyarországi főraktár Budapest, Király-utca 12. szám, **Török József** győzőszertára.

20 millió forint kiadó
földbirtokokra Magyarországon.
Tetés szerinti időtartam. Leg-mérsékeltbb kamattal. Kötésen 1/4 értékig. Fizetés késpénzben. Tényleges eset és teherülés köz-lése közzét.
Belgiumi alapítványi tőke címre „Geldmarkt” kiadóhiva-talhoz Berlinbe S. 14. — Felvilágosítások díjmentesen adoznak.

Nagy nyeremények!
Sorsjegy-Egyesületek
életbiztosítással!
Havonkint 3-4 huzással
Havonkint 3-4 huzással
Felhívás egy alkalmi sorsjegy-társaságra való belépésre, mely társaság áll 50 résztvevő tagból és
238 darab eredeti sorsjegyből egy mint:
1 db 5% 100 frt névért. 1860. osztr. áll. sorsj. 1 db 50 frt névért. 1864. osztr. áll.-sorsjegy
1 db 4% 100 „ Tiszai sorsjegy 1 db 50 „ 1870. magy. áll.-sorsjegy
1 db 100 „ Bécsvárosi sorsjegy 10 db Osztrák vöröskereszt sorsjegy
1 db 4% 100 „ Magy. Jelz.-hit. sorsj. 10 db Magyar vöröskereszt sorsjegy
1 db 3% 100 „ Osztr. Földhit.-sorsj. 10 db Olasz vöröskereszt sorsjegy
1 db 3% 100 frt Szerbiai államsorsj. 50 db Budapesti Bazilika sorsjegy
150 darab Magyarországi „Jó-szív” sorsjegy.
A 45 havi befizetés tartama alatt minden tag 146 huzáson vesz részt.
száz millió korona összfontnyereménnyel
Havonkénti befizetés 1 frt 97 kr. o. é.-ben.
Az első és más-odikk részlet befizetése után, mely postant-lvára nyval is eszközöl-hető, kapja a vevő a 238 darab sorsjegy sorozatait és számat tartalmazó
SORSJEGY-KÖNYVECSKÉIT.
A társaság feloszlásakor, az összes szideig ki nem sorsolt sorsjegyeket az akkori hivatalos árólajamon eladják, az ezért befolyó készpénz, a nyerevények és a kamatot hajtó sorsjegyek szelvény-kamatát a tagok között e yenlően el lesznek osztva. A sors-jegy-társaság tartama alatt, a 238 darab sorsjegyre eső nyeremények a sorsjegy-társaság tagjait illetik.
Rendkívüli kedvezményül! Minden tagja e társaságnak a negyedik részlet befizetése után egy
2000 koronáról
szóló „balaszt elleni” biztosítási kötvényt kap, mely egy elsőrangú hazai biztosító intézet által van kiállítva és mindaddig marad érvényben, míg a befizetések a sorsjegykönyvre pontosan történnek.
Minden huzás után megküldöm „TELEGRAPH”-oz sorsolási tudósítót.
LUSTIG MIKSA bank és váltóüzlete
Alapított 1885. Budapest, Váci-körút 43. Alapított 1885.
Ügyzők bárhol kedvező feltételek mellett alkalmaztatnak.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, IV., Egyetem-utca 4. szám.)

VASÁRNAPI UJSÁG

44. SZÁM. 1893. BUDAPEST, OKTÓBER 29. 40. ÉVFOLYAM.

Külföldi elosztásokhoz a postallal megkötözött viteldij is csatolandó.
Külföldi elosztásokhoz a postallal megkötözött viteldij is csatolandó.
Külföldi elosztásokhoz a postallal megkötözött viteldij is csatolandó.

Dr. TAKÁTS LAJOS.
1847—1893.

Igen különböző körökben keltett mély és őszinte részvétet Takáts Lajos korai halála, a ki férfikora delén múlt ki. A kereskedelem és ipar, a tudományok és művészetek, előkelő társaskörök és testületek képviselői egyenlő részvétellel helyezték koszorúikat egyazon koporsóra. Takáts csakugyan oly sokoldalú ember volt, hogy ezek a különböző életágak mind magukénak mondhatták. Működésének kiindulási pontja és alapja a tudomány volt. Első sorban a jogtudományokat művelte, melyekhez élete végeig hű is maradt. Budapestben és Berlinben végezte jogi tanulmányait s vetette meg alapját sokoldalú műveltségének. Később a budapesti egyetemen mint tanár és vizsgáló, a hitelbanknál és a Franklin-társulatnál mint szívesen meghallgatott tanácsadó képviselte szaktudományát. Irodalmi munkássággal csak kis mértékben foglalkozhatott, mert, a gyakorlati élet embere lévén, csak kivételesen ilhetett nyugodtan íróasztalához, de azért van egy nagyobb munkája is, nevezetesen Gneistnak a jogi államról írt könyvét jelesen fordította le magyarra és kisebb cikkekben, szakdolgozatokban, ismételve adta kitünő szakképzettségének és éles ítéletének bizonyítékait.

Sokszor járt a külföldön, jól beszélt a nyugati művelt nyelveket, igen jártas volt az újabb irodalmak terén és érdeklődő figyelemmel kísérte a képzőművészeteknek mai mozgalmait. Európa több kitünő emberével volt személyes ismeretségben, és a Budapestben megfordult jelesebb külföldi írók, művészek, tudósok nagyon ritkán hagyták el fővárosunkat a nélkül, hogy Takáts Lajossal egy jó kedvű, de egyúttal a szó legjobb értelmében kedves estét ne töltöttek volna. Modern ember volt, de a legjobb fajtaból. Hivatalos teendőit magasabb kulturális szempontokból végezte, a kor mozgató eszméit figyelemmel és helyes fölfogással tanulmányozta, s a magyar társadalmat európai színvonalon szerette volna látni.

Kollár, utólagi fényképe után.

A kik közelebről nem ismerték is Takáts Lajost, annyit tudtak róla, hogy rendkívül élénk szellemű ember volt, kifoghatatlan derült ötletekben, sikerült élecekben, éles csipkedésekben. Valóban, humora bámulatos volt. A mindennapi dolgokban is talált valami sajátost, a mit más észre nem vett; a legellentétebb momentumokat is meglepő kapcsolatba tudta hozni egymással; a legkomolyabb ügye-

ket is találó élezeléssel és szatírával tudta, jellemezni. Gonosz nyelvű ember volt, a mint mondani szokás; de rajta is bebizonyosodott, hogy a gonosz nyelvűek többnyire jó szívűek. Szerencsétlen, ügyes-bajos ember, a ki hozzáfordult, ritkán vált meg tőle, a nélkül, hogy jó tanácsot vagy épen segílyt is ne kapott volna tőle. Barátjai biztak benne, mert az éles ész és jó szív kifogástalan jellemmel volt kapcsolatos, mely helytelen, vagy kétszínű cselekvésre képes sem lett volna.

A hetvenes évek elején kezdte nyilvános szereplését. Ekkor vette el és vezette be a társaságba bájos fiatal nejét, a ki gyönyörű énekével is elragadta hallgatóit. Gyakran megfordult Csengery Antal házában, mely akkor a tudósok, írók, művészek, s egyszerűs mind a politikával foglalkozók egyik találkozó helye volt, — és hol néhai Weninger Vinczéval, a jeles szakférfival és az e téren még most is kiváló szerepet vivő Lukács Antallal a pénzvilág is képviselve volt. Innen kezdve folyvást táglult Takáts köre. Mert a milyen mulattató egyéniség volt és bár első pillanatra úgy tetszett, mintha csupa enyelgés és tréfa volna, már rövid ismeretség után kiderült, hogy ez az örökké nevető és tréfáló modor csak álarc, a mely mögött egy alaposan képzett, komoly gondolkodású és ritka tehetségű férfi rejtőzik.

Már vagy két esztendeje, hogy tisztában volt sorsával. Érezte, hogy napjai meg vannak számlálva. Jó szíve nagyon beteg szívvé lett. De azért soha sem jajgatott, bár testi szenvedései is súlyosak voltak. De még súlyosabbak voltak lelki fájdalmai. Elhagyni nejét és gyermekeit, kiket oly mélyen és igazán szeretett; elhagyni barátjait, kik oly örömmel keresték társaságát; elhagyni ezt a várost és országot, melynek fölvirágzására tőle telhetőleg szóval és tettel a legnagyobb lelkesedéssel fáradozott; elhagyni ezt a világot, melynek szellemi kincsait oly jól ismerte, elhagyni mindent férfikora delén, mikor az ember legintenzívebb munkásságát fejtheti ki! Ez bizonyára nagyon súlyosan nyomta lelkét. De nem panaszkodott; csak

Dr. TAKÁTS LAJOS.

ha családja esett szeme, borult el néhány percze arca és homályosodtak el szemei. Elvezését sok kör fogja igen sokáig fájdalmasan érezni, emlékezete számos jó és kitünő ember szívében soha sem fog elenyészni.

Takács Lajos a Magyar Általános Hitelbanknak sok évig titkára, majd igazgató helyettese, a budapesti egyetemen a római jog nyilvános rendkívüli tanára, Budapest főváros képviselő-testületének sok éven át tevékeny tagja, számos egyesület és intézet igazgatóságának vagy választmányának buzgó tagja, a fővárosi s általában a magyar társas élet egyik legismertebb és kedvelt szereplője volt. Mellőzve életrajzi adatai ismertetését, a melyek már lapunk múlt számában elő voltak sorolva, a még előbb a «Vasárnapi Ujság» 1879 évi 11-ik számában, midőn a «Vasárnapi Ujság» főbb munkatársai közt őt is bemutattuk, — itt még csak Szász Károlynak az elhunyt koporsója fölött tartott búcsuztató beszédéből idézzük a következő jellemző részeket:

«A testi erő példánya, mint egy dalia, s a lelki tehetségek ritka egyesülése egyben: ez volt ő még pár évvel ezelőtt, sőt ilyennek látszott utóbb is, bár egy létemészto betegség ferge rágott szervezetén, de melyet egyszerre szétörtni s leteríteni nem birt a hosszú küzdelemben, melynek utóljára is a halál diadalával kellett végződnie. S most az erős test szétörve, összeroskadva, a szellemi működése összes szerveit is martalékul vitte magával.

«Mert ismertük őt, az egyház, a tudomány, a szépművészetek, a pénzügyi műveletek terén, a legkülönbözőbb téreken, de mindenütt alapos és nyomot hagyó működésének sokoldalúságában. A koszorúk, melyek a család koszorúi mellett ravatalát díszítik, s ama — pompájában és virágdíszében is gyászos kocsit borítják — tanúskodnak arról. Az egyetem jogi kara és jogász-ijúsága koszorúi tudományosságáról s az ifjúság szeretete és tisztelőtől, — a képzőművészeti társulat koszorúja az ő nemes és művelt ízléséről s a műértő és műkedvelő buzgóságáról, — a Magyar Általános Hitelbank, (melynek egyik oszlopa vala) s a rokon pénzintézetek koszorúi pénzügyi tanulmányairól, jártasságáról s e téren oly alapos, mint sikeres működéséről tesznek bizonyosságot. Pesti egyházunk, melynek presbytere s egyik számvizsgálója vala, lelkes és hasznos közreműködése iránti elismerését gyász-zászlóval hirdeti tornyán. És végre én, ki őt gyermekkor óta ismertem s szerettem, mint jó barát s mint az egyház szolgája, jelleme nemességéről, igaz vallásosságáról s protestáns keresztény hitéhez még halálos ágyán is törhetetlen ragaszkodásáról teszek itt tanubizonyosságot.»

JÓ AZ ISTEN.

Lefekszem, de elkerül az álom,
Fölkelék és nyugalomra vágyom;
Titkos erő dalra készít engem,
Elcsitít egy másik, már ha zengem.

Föld rögehez köt le egyik óra,
Lelkemet más a magasba vonja;
Most a bú bánat, majd örömom éled:
Örökös harc, változás az élet.

Elmerengve gondolkodom néha:
— Mikor az est holdsuágos, méla —
Lészen-e ez szög harcra vége,
Olajjaggal jön-e majd a béke?

Előttem a küzdőtér, a pálya,
Szívem vágya, szerelme vont rája —
Fakad-e csak fele virág rajta,
Mint a mennyi álmaimban hajta?

A küzdésben fegyverem ha csorbúl,
Lész-e, a ki fölségit a porbúl,
S bekötözi megsebezett szívem...
Lész-e, a ki szeret engem híven?

Fölvirul-e szép reményim fája?...
Mennyi kérdés! Ki felel meg rája?...
Szívemben egy édes sejtés mondja:
Jó az Isten! van réám is gondja!..

LAMPÉRT GÉZA.

MEGÉRIK AZ EMBER.

Megérik az ember mint a gyümölcs a fán,
Maga sóhajt már a szakító kéz után;
Hűde ősi éjen a szélzúgást hallva,
Örömet meghalva.

Zöld, eleven lombok ha nem adnak enyhét,
Ha sorvaszt a napfény meleg zsongás helyett,
Szívünket emészti örömtelen agg-kor,
Minek élünk akkor?

Tépett száraz ágon csügg lelkünk magába,
Ködökbe szállt immár vágyaink világa;
Eszméink kísértve, mint az éji árnyak,
Sírjuktól feljárnak.

Hol vannak társaid? Sok virágba hull el,
Bevégezve sorsát a szép kikelettel;
Sok a nyár hevében, vagy viharral úzve,
Odalett, szétülte.

Madarak elhagyták a fészket körötted,
Kiknek edhas hangját hallgattad, szeretted;
Elköltöztek ők is, egyik, másik ágra,
Máskor más világba.

Arra fordul szemed, a hol azok vannak,
Ott nem érzed magad csak boldogtalannak,
Ott, hol könyed tükre né megcsillanni látod
Rég letűnt világod!

Megérik az ember mint a gyümölcs a fán,
Önmaga sóhajt már a mentő kéz után,
Mely szemét lezárja, hogy ne lássa többet
A kipusztult földet!

FÉJES ISTVÁN.

FERENCZ FERDINÁND FŐHERCZEG FÖLDKÖRÜLI ÚTJA.

Irta a «Vasárnapi Ujság» számára egy tengerész tiszt az «Erzsébet» hajó földézetén.

Új-Kaledonia.

(V. közlemény.)

Ha valaki abból, hogy Új-Kaledoniában a benszülöttek nincsenek munkára kényszerítve, a francia gyarmat-kormány kiváló emberbarát elveire vonna következtetést, igen tévedne. Az ottani gyarmatosoknak egyszerűen nincs szükségük a kanákokra. Sokkal olcsóbb munkások az anyaországból ide számított rabok. Ezekről később még bővebben meg fogok emlékezni.

A benszülötteket mint lusta, dologkerülő embereket eseteltem. Kivételt képeznek a szabály alól a Loyalté szigetéről ide átjáró benszülöttek, kik minden tekintetben fölöttük állnak az új-kaledoni kanákoknak. Különbösen már emezek közt is sokakat megnyertek a hit-terítők a dolog és a művelődés számára. A Mária-rendhez tartozó terítők több helyütt letelepedtek. Alkalmunk volt egy ilyen hittérítőtelepet St.-Louisban látni. Egy termékeny völgy fenekén egy domb emelkedik, annak a tetejére építették a templomot; keresztjes tornya magasan nyúlik föl, mintha arra akarná inteni a megtért kanákokot, hogy emelkedjék felül a berket, erdőt lakó démonok alacsony világából a keresztény istenség tisztább légkörébe.

A templomot néhány nagyobb épület veszi körül, a papok lakháza, az iskola, a műhelyek, eleségtárak, stb. A domb alján terül el a telephez tartozó kanák falu, kúpakalú kunyhóival. Mindenütt a művelődés jeleivel találkozunk benne: rend, tisztaság és szorgos munkásság uralkodik az egész telepen. A fatárság, fiúk és leányok, az iskolába járnak, a felnőttek dolog után látnak és pedig nemcsak az asszonyok, hanem a férfiak is. Emezek többnyire valamely mesterséget űznek. Mert a derék terítők nem szorítokznak a fatárság iskolázására, hogy csupán azt ismertessék meg a keresztény vallás tanaival, a francia nyelven való írás-olvasással és a számtan alapműveleteivel; hanem folytatólagosan valamely mesterségre is megtanítják növendékeiket, kit-kit saját hajlama szerint. Vannak köztük asztalosok, ácsok, kovácsok, nyomdászok, könyvkötők, szabók. Ez utóbbiak ugyan csak a telepen fogják mesterségüknek hasznát venni, mert csak ott viselnek öltözetet a kanákok.

A terítők csudákat művelnek. Tudatlan, vad, lomha embereket rend- és dologszeretetre szoktatnak, jó mesterembereket képeznek belőlük. Sajnos, hogy a növendékek legtöbbszörre visszatérnek szülőfalujukba, a hol részben csakhamar visszaszülyednek ősi állapotukba. Valószínű azonban, hogy ezek a visszatérők jobb erkölcsökhöz, munkássághoz levén szokva, némileg szintén terjesztőivé válnak a művelődésnek.

A terítők, mint maguk mondják, nem ütköznek túlságos nagy nehézségekbe hivatásuk teljesítésénél. A kanákok szép szellemi tulajdonságokkal bírnak, könnyen felfogják a tanított ismereteket, és hamar elsajátítják egyes kézi mesterségeket.

A kanákokra nézve nyilvánított ezen kedvező észrevétel szeretőnk saját tapasztalataink nyomán is kiterjeszteni mindazon szines és elég hibásan «vademberek»-nek nevezett népek és törzsekre, a melyekhez eddig utunk vezetett bennünket. Hogy a hinduknak ősi és magasan kifejezett műveltségük, művészetük és költészetük van, általánosan ismert dolog. Kevésbé jutott általános tudomásra, hogy az újabb hindu nemzedék fia nagyszámmal szentelik magukat a reális tudományokra is. A hinduknak vannak egyetemeik és más főiskoláik. A jelenkori műveltségű hindu tevékeny, törekvő és okos; minden pályán megtalálhatjuk őket, kivéve a hatalmi állásokat, a melyekre az angolok nem eresztik őket.

A malájoknak szintén volt egykor saját műveltségük. És habár az eltűnt is az európai hódítás folytán, nem képtelenek a malájok a hódítók műveltségét átvenni, a mint azon — bár kevés — maláj ifjak tanúsítják, a kik a batáviai holland iskolákban nyerne tudományos képzettséget.

A mintegy 40,000 főre menő kanákok bőrszíne sötét barna; hajuk fekete, sűrű és pamutszerű; szeretik sárgára festeni. Hajviseletük különböző. Néha rövidre vágják (a női), néha hosszúra növesztik és tömött csomókban viselik. Bár arczsontjuk egy kissé kiálló, orruk meglehetősen lapos és ajkai hússosak; kinézésük nem visszaszító. Vonásaikon komolyság ömlik el. Ritkán nevetnek; európaiak társaságában soha sem. A fehér embert nem gyűlölik ugyan, de bizonyára nem is igen szívelik. Azon tisztelőnek és megalázkodásnak, melyet a hindu és a maláj mutat, ha fehér emberrel beszél, nyoma sincs a kanákoknál. Izmos, erős emberek. Ruházatuk néhány díszítésre szorítokzik, melylyel hajukat, fülcimpájukat, orrukat és karjaikat ellátják, máskülönben nem viselnek semmiféle öltözetet, melyre a forró éghajlat alatt úgy sincsen szükségük.

Ritka eset, hogy valamely kereset után lát-nának, például mint hajós legények, vagy szolgák. Hálátlansegükre és szeretetlenségükre mutat, hogy ha mint szolgák leszolgáltak a kikötött időt, mintha nem is ismernék többé előbbi urukat. Ha az utcán találkoznak vele, nem köszönnének neki.

A kanákok törzsekben élnek, melyek többnyire semmi összeköttetésben sem állanak egymással. Mutatja az, hogy az egyes törzsek nyelvei oly különbözők, hogy a keleti part lakosai nem értik meg a nyugati. Nyelvük kellemes hangzású. Vallásuk nagy számú jó és rossz szellemek imádásából, és elhaltak lelkeinek tisztelőtől áll. E szellemeket mindenféle fantasztikus alakú, többnyire fából készült és durva faragású bálványalakokban jelképezik, és házuk előtt, a földeken, erdőkben állítják föl. Tévedés volna azonban azt vélni, hogy e fetéseket imádják is. Elég józanok arra, hogy bálványaikban csak szellemek jelképeit lássák.

Egyik fő mulatságja a tánc, melyet «pilu-pilu»-nak neveznek. Ebbe beleöntik egész képzelő, megfigyelő és alakító képességüket, tehát egész szellemi életüket. Nekik van mindenre tánczuk, mert a tánczezel mindent képesek kifejezni, a mit éreznek, eselekednek és a mit érkeikkel a külvilág tüneményeiből fölfigylenek. A harcot, a vadászat különféle fajait, a halászatot, földművelést, aratást, a hajókázást, eső-nakázást, a gőzhajók gépének forgását és dübörgését, az állatok életét, a föld fölmérését, a labdajátékot, a szerelmet, szóval a legkülönbözőbb dolgokat mind eltánczolják. Sőt fel tudnak emelkedni a szellemek országába, eltánczolván a szellemek (pl. az ördögök) életét. Nagy része e táncoknak ugyan nagyon hasonlít egymás-

HITTÉRITŐK TEMPLOMA ÚJ-KALEDONIÁBAN.

hoz, mert a csoportosítás és az alapozdulatok közösek. Azonban csakhamar fölismertük a különbséget, mintbogy minden egyes táncznak a szerint, a mit kifejezni akar, megvannak a maga sajátos mozdulatai, és jellemző kísérete is. A tánczot ének, bizonyos kezdetleges ütőhangszerek tompa larmája és mindenféle utánozhatatlan hang kíséri, a mivel megadják a táncz ütemét és jellegét.

Az egész szigetet egy hatalmas korál-gát veszi övalakban körül, mely leghatásosabb védelme volna külső támadás esetében, lehetlenné téve a közeledést és partraszállást. Mert azon néhány nyílást, mely a korálbástyán átvezet, könnyű szerrel járhatatlanná tehetné a védő. Ez áttöréseket a természet alkotta, többnyire folyóvizek torkolatával szemközt. A korál-állat tudvalevőleg csak a tengeri vízben tud megélni; kevert vagy egészen édes vízben nem tenyészik s nem épít.

A mint közleményünk elején említettük, egy ilyen nyílás teszi lehetővé azon, a sziget délnyugati részébe nyíló tágas és mély öböl megközelítését, melynek partján az egyetlen nagyobb kiterjedésű és lakosságú európai telepítvény: Numea fekszik, mely ennélfogva nemcsak a sziget, hanem az egész új-kaledoni gyarmat fővárosa és a kormányzó székhelye.

Az öböl bejáratánál fekszik Nu szigete. Ezen és több más szigetekén vannak az állami rabintézetek és fogházak. Új-Kaledoniát t. i. 1863. óta, Cayenne mellett, fegyenc-gyarmatként használja Franciaország. Csak a legelvetemültebb gonoszterítők viszik Cayennebe, a melynek gyilkos klímájában okvetlenül elvész minden európai néhány évi ott tartózkodás után. Tehát Cayennebe száműzetni egyenlő a halál-büntetéssel. A kevésbé veszedelmes bűnösök Új-Kaledoniába szállítatnak azon esetben, ha valamely francia törvényszék által több, mint 5 évi fegyházi büntetésre ítélték. Onnét csak ritkán tér vissza a száműzött fegyenc az anyaországba, akkor, t. i. ha javulása tökéletes és ha a francia államfő megkegyelmez neki. A szigeten nagy számú, részben lovas zsandárok vannak, úgy a rabok őrszérére, mint az általuk veszeléztetett személyi biztonság megóvására. A felügyelet oly szigorú, hogy a rabok megszökése majdnem lehetetlen. A ki egy szökevényt visszahoz «élve vagy halva» 50 frank fejjézt kap.

Többnyire halva viszik őket vissza, a mely esetben nem igen faggatják a becsületes rabfogót, hogy mi módon halt meg a szökevény. A meghalt rab nem okoz többé gondot a fegyháznak. Egy sikerült megszökési eset azért nevezetes, mert Rochefort, az 1871-ben elítélt com-munard-izgató, volt a szökevény. A tengerbe ugrott és egy készen álló hajóhoz úszott, mely rögtön felhuzta horgonyát, Sydneybe vitte. Titkára azonban élethossziglan száműzve, még mindig a szigeten van. Ez most az egyetlen politikai fegyenc, két, a szintén francia birtokot képező Comore-szigetéről való «fekete fejedelm» kivéve, a kik ott valami zendülést támasz-

tottak. Az elfogott szökevény életfogytiglani fogságra ítéltetik.

A kanákok számára külön fegytelepek vannak, úgy szintén a nők számára is a sziget belsejében.

A fegyintézetek berendezése a következő: Egy fallal kerített nagyobb térségben vannak a hosszúságú földszinti rabházak. Ezek közül csak néhány van zárkákra osztva a magánfogságra ítélt börtönrabok számára. A többiek csak éjjelen át vannak a fogházban, míg napközben azon kívül dolgoznak. A falak mentében lévő rész el van különítve, s falkiszögellések által kisebb rekeszekre felosztva. Ezekben alusznak a rabok, hármással, vagy négyesével, és pedig vitorlavászonból készült függőágyakban. A veszedelmesebb rabokat a falak mentében futó vasrudakhoz szokták láncolni.

A fegyenczek élelmezése igen jó. Ruházatuk szürke vászonból készül. Mellükön rabzám.

A rabok öt osztályba vannak osztva a büntetés szigorja szerint; a 4-ik és 5-ikben levők mindig láncokat viselnek, még dologközben is. Ha hat hónapon át jól viselte magát a fegyenc, áttéteik a következő, könnyebb büntetési osztályba. Ha azonban fegyelmetlenséget követ el, vagy visszacsúsz az előbbi bűnébe, ismét visszatéteik a szigorúbb osztályba. Ha kitöltötte büntetése idejét, vagy ha hosszabb időn át jól viselte magát az első osztályban, felszabadítják. Ezeket franciául «libéré»-knek (felszabadítottaknak) nevezik. Mint már említettük, csak a legkritikább esetben engedetik meg ezeknek a visszatérés. Különbösen egy bizonyos kerület rendeltek ki számukra, a melynek határai közt szabadon mozoghatnak; napról-napra azonban jelenteni kell magukat, kimutatva keresetök módját, foglalkozásukat.

A rabok napközben kényszermunkát végeznek, vagy az állami ültetvényeken, vagy magánosoknál, a kik bányá- és más munkálatokra kölcsönzik ki őket a kormánytól. Ezért a magánosok naponként 20 centimes-ot fizetnek a rabok számára a kormánynak, míg a kormány csak 10 centimes napi bért fizet. Ezért nincs szükség a benszülött munkásokra.

Különbösen a ki dolgozni akar, a rabmunka olcsósága mellett is megkeresheti kényerét a gyarmaton. Átlag egy franknyi bért fizetnek óránként. Még benszülöttek is felvihetik keresetüket 50 frankra hónaponként. A munka szabályai oly szabadelvűek, mint Ausztráliában, 8 órai munkaidő, óránként kimért bér, bármikor, akár óránként is felmondás.

Ez idő szerint 17,000 száműzött ember él Új-Kaledoniában, a kik közül 13,000 a fogházakban van elhelyezve, míg 4000-en szabad lánban vannak. A rabokét, még ha büntetésük ideje le járt is, nem szabadítják fel egészen, bizonyos kolostori felügyelet alatt maradnak, hogy el ne fajuljanak. A felszabadítottaknak, a kik, mint már fentebb említettük, csak a legkritikább esetekben hagyhatják el a szigetet, hogy szabad nemzedéket hozhassanak létre, a házasság meg-

van engedve. Ennek megkötése igen egyszerű módon megy végbe. Egymással szembe állítják a büntetés alól felszabadult és házasodni akaró nők és férfiak sorait; szabad választást engednek nekik; így kiki azt választja, a ki megtetszik neki. E szerint saját választásuk alapján kerülnek össze a párok. Az előleges udvarlást fölöslegesen tartják. A házasulandó felszabadítottaknak a hosszú rabtság után többnyire egészen mindegy, hogy kit kapnak házastársul. Nyersen jellemezte ezt egy fiatal és szép fölszabadított leány, a ki a maga jó szántából egy idős emberhez ment nőül. «Uram», — mondá arra a kérdésre, hogy miként egyezhetett bele ily egyenetlen házasságba, — «mi nők csakis a házasság útján szabadulhatunk fel egészen. Hozzámentem volna akár egy ehhez is, csak hogy a kolostort elhagyhassam.»

Kétségtelen, hogy a gonoszterítők száműzése, bár igen költséges intézmény, azzal a nyereséggel jár az anyaországra nézve, hogy megtisztítja mindazon rossz, lelkiileg megfertőzött elemektől, melyek folytonosan veszélyeztetnék a közbiztonságot, a legtöbb gonoszterítő visszaes-ven előbbi bűnébe. A mi azonban haszon az anyaországra, ugyanazon okból kár a gyarmatra nézve. A visszaesések száma igen nagy; ennélfogva a közbiztonság minden szigorú felügyelet mellett sem áll szilárd alapon. Növeli az új-kaledoni állapotok kellemetlenségét az, hogy az odamenő tisztességes ember kényszerítve van oly emberek közt élni, a kiknek nagy része gonoszterítő volt, vagy még ott is az, és hogy az ültetvényes és bányatulajdonos a rabok munkájára szorult, a kikre folytonosan ügyelni kell.

Világos tehát, hogy Új-Kaledoniában csak oly emberek telepednek le, a kik a jószerszeres útján nem törődnek azzal, hogy göröngyös, tövises-e az, vagy hogy mocsárokon visz-e át, — elég, ha végre is gazdagsághoz vezet. A gyarmat nem is virágzik oly mértékben, mint virágzotna, ha nem volna a fegyenczek száműzési helye. A felszabadítottakat nem tartja magával egyenrangúknak a társaság, dacára annak, hogy még a fegyházakban a rabok s zék-helyeiben is szembeöltöz helyen olvasható ez a felirat: «liberté» (szabadság), stb. Csak nem gúnyból írták oda? . . .

A fentebb említett körülmények bönítolag hatnak a társas életre is, mely tökéletesen pang. Nincs ott semmi szórakozás.

Igen érthető tehát, hogy dacára a hármasszövetséghez tartozásunknak, a francia gyarmat összes lakossága nagy örömmel, sőt úgy-szólván némi izgatottsággal nézett megérkezésünk elé.

A helyi lapok terjedelmes és barátságos hangú vezércikkeket közöltek és alkalomból, kivonatlag ismertetve fenséges uralkodó házuk és a

KERESZTÉNY-HITRE TÉRT ÚJ-KALEDONIAI BENSZÜLŐ TT.

monarkhia történetét, s kiemelve, hogy a fiatal gyarmat először részeseül ily előkelő látogatás szerencséjében. A szép nem különösen örvendett az «Impératrice Elisabeth» érkezésének, remélvén, hogy talán a tánc ritka élvezetére is alkalmat fog adni. A gyarmat-kormány utasítást kapott a külügyi miniszteriumtól, hogy a főherceget mindazon tisztelettel fogadja, mely őt, mint Európa egyik legrégebbi uralkodó családjának sarjadékát, a Habsburgok képviselőjét születésénél és rangjánál fogva megilleti és ott létét oly kellemessé és eredményessé tegye, a mint csak lehetséges.

A francziák, a kik amúgy is túlzók az előzékenységben, ily utasítás után nagybbszerű fogadásra készültek, mint az Ó Fensége egészen magán jellegű látogatásának megfelelt volna. A Csendes-tengeri államásokon lévő két francia hadihajó, a «Scorff» és a «Durance» Numeába parancsoltatott, hogy az ottani kikötői őrhajóval, a «Thétis»-szel együtt méltó fogadásban részesítsék osztrák-magyar társukat. Előkészületeket tettek, hogy lobogódiszszal látják el azt az utat, melyen Ó Fensége partra szállásakor a kormányzó lakházába fog menni, s terjedelmes programot állapítottak meg szórakoztatására.

Miután a francia lobogót 21 lövéssel üdvözölve horgonyt vetettünk, a francia hadihajók

sági épület, a főtemplom s a kaszárnya. Több élvezetet nyújt egy kirándulás a környékbe, melynek üde, bár más forró földövi szigetekkel összehasonlítva, szegényes növényvilága, vonzó, kellemes képet nyújt.

Este a város nagy terén a zenekar játszott. A zenekar megfelel a gyarmat jellegének; csupa feyenczektől áll. Még a karmester is egy rabruhába öltözött, megszámozott, halványképu gonosztevő; valamikor Lyonban vasuti állomás-

ban megmagyarázta a büntető intézet szervezését és berendezését, a guillotinet is megmutatta, mely itt a kivégzésre használtatik és működésének gyorsasága és biztossága miatt bizonyára a leghumánusabb ilyszerű készülék.

Igen sikerült gondolat volt e komor kép után egy vigabbat következtetni. Ó Fensége tiszteletére és szórakoztatására ugyanis egy nagy «pilu-pilu» tánc ünnepet rendeztetta kormányzó, tengerparton fekvő villája kertjében. Ez alkalomra vagy 80 kanák volt egybehiva, a kik két, különböző helységről betanításával elérték, egy csöppet sem neveltség, sőt bámulatra ragadja a nézőt. E vad kanák tánczosok mozdulatainak szabatosága dicséretére válnék akármely európai balletnek és táncmesternek is. A tánczon kívül parittyva- és dárda-vetést is mutattak be a a benszülöttek. Ebbeli ügyességük azonban korántsem elégitette ki várakozásunkat. 1878 óta megszűnven minden háborúskodás a szigeten, a kanákok azóta nem gyakorolják magukat a harci műveletekben.

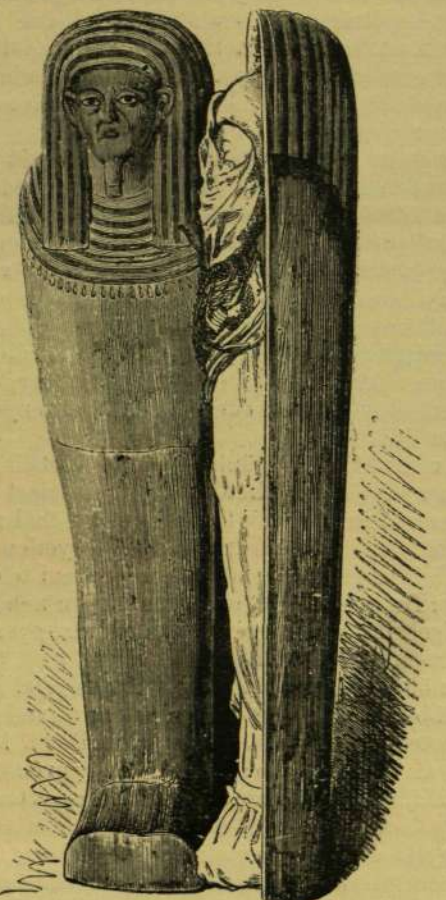
Junius 4-én hagytuk el Numeát, szíves búcsút vévén a francziáktól, kik mind végig eleget tettek az udvariasság és előzékenység követelményeinek. Midőn a francia hadihajók mellett

II. Ramses óriási szobra a bulaki muzeumban.

II. Ramses mumiája.

Amosis király föltárt koporsója és mumiája.

A LEHIRESEBB RÉGI TEMETŐBŐL. (Képek a hajdankori egyiptomi sírokból.)

és a szintén ott időző angol czirkáló «Tauranga» közelében kevés várta hajónkra jött a francia kormányzó, Piquie úr, hogy tiszteletét tegye Ó Fenségénél, a ki azon határozott kívánságát nyilvánította, hogy jövetelének magán jellegét tekintve véve, a hivatalos és nyilvános természetű ünnepségek kerültesse el.

A főherceg délután szállt partra kíséretével együtt, s viszonzta a kormányzó látogatását. Azon nap a városnak és környékének megtekintésére szenteltetett, melynek némely pontjáról gyönyörű kilátás nyílik a numeai öbölre. A város maga szomorú hatást tesz, különösen a Sydneyből érkező utasra. Ott nagyszerű paloták sorai között az Új-világ lázas élete pezseg, hullámzik; itt szerény elhanyagolt külsejű házacskák között élettelen, nyomasztó nyugalom honol. Néhány kocsi robogásán kívül alig üti meg fülünket más hang, mint a dolgozó rabok láncosörgése. Mintha mindenre a bűn átka sulyosodnék!

A város megtekintése nem sok időbe kerül. Szébb épület csak néhány van: a kormányzó-

főnök volt; váltóhamisítás miatt ítéltetett el. Ugyan mire gondolhatnak a társaság ez örökre kilökött tagjai, mikor azoknak mulattatására játszanak, a kik közt talán ők is szerepet játszottak egykor? Szünet alatt leülnek és hallgatólagan, lehorgasztott fővel a földre szegzik tekintetüket. A zenepavillon körül zsendárok járnak fel és alá töltött pisztolyal. Mily szomorú zene! En nem tudtam meghallgatni. Csak mesziről hallottam, midőn az osztrák himnust játszották ismételve, azon föltevésben, hogy a nagyszámú hallgató közönség között bizonyára ott vannak néhányan az «Erzsébet»-en utazók közül.

A következő nap szarvas-vadászat volt. Este a francia tengerészet igen sikerült lakomát rendezett az ez alkalomra kellelőleg feldiszipített és berendezett «Thétis»-en.

A harmadik és utolsó nap a legérdekesebb volt. Reggel a hajóra jött a kormányzó, s Ó Fenségét a Nu szigeten levő legnagyobb feyenczetelep megtekintésére hitta meg. A legbeható-

elhaladva, a nyílt tenger felé evezünk, háromszoros «hurah» kiáltással adták meg a tengerészies bucsú-üdvözlést; a parton a zenekar játszott a himnust. Bon voyage!

EGYVELEG.

* A szónoklat újabb időben gyorsabbá vált, legalább a német birodalmgyűlés legutolsó 91 ülésén egy perc alatt átlag 130 szó fordult elő, míg azelőtt csak 110. Valószínű, hogy a gyorsaság összeköttetésben áll az alak elhanyagolásával.

* Macskák zárdája. Florenzben a gazdátlan vagy feleslegessé vált macskákat már régóta a San-Lorenz zárdába viszik, hol azokat gondosan ápolják, esetleg macskabartóknak eladják. A zárdában naponként kétszer nagy macska-etetés van, melyet sokan megnéznek.

* Szokatlan meleg napok voltak október hónapban Angliában, magában Londonban a hőmérséklet 58° Fahr. alá soha sem süllyedt, husz év óta különösen ily meleg éjjeleket nem észleltek.

Egy halotzszállító ha'ó útja a halottak városa felé. A földéleten sirató asszonyok jajgatnak.

Íródeák. Ládáján festéktartó, az előtt az íráshoz szükséges írőeszközök.

A lakoma után részegen elhurozolt férfiak.

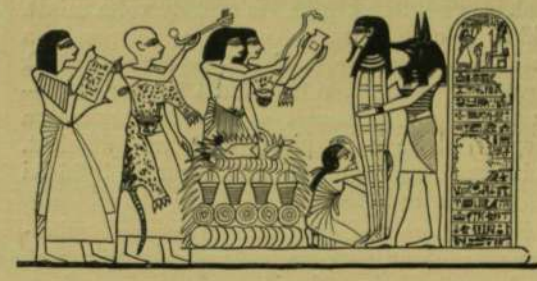
Rahetep és Nefert házaspár szobrai egy Medumban talált sírból.

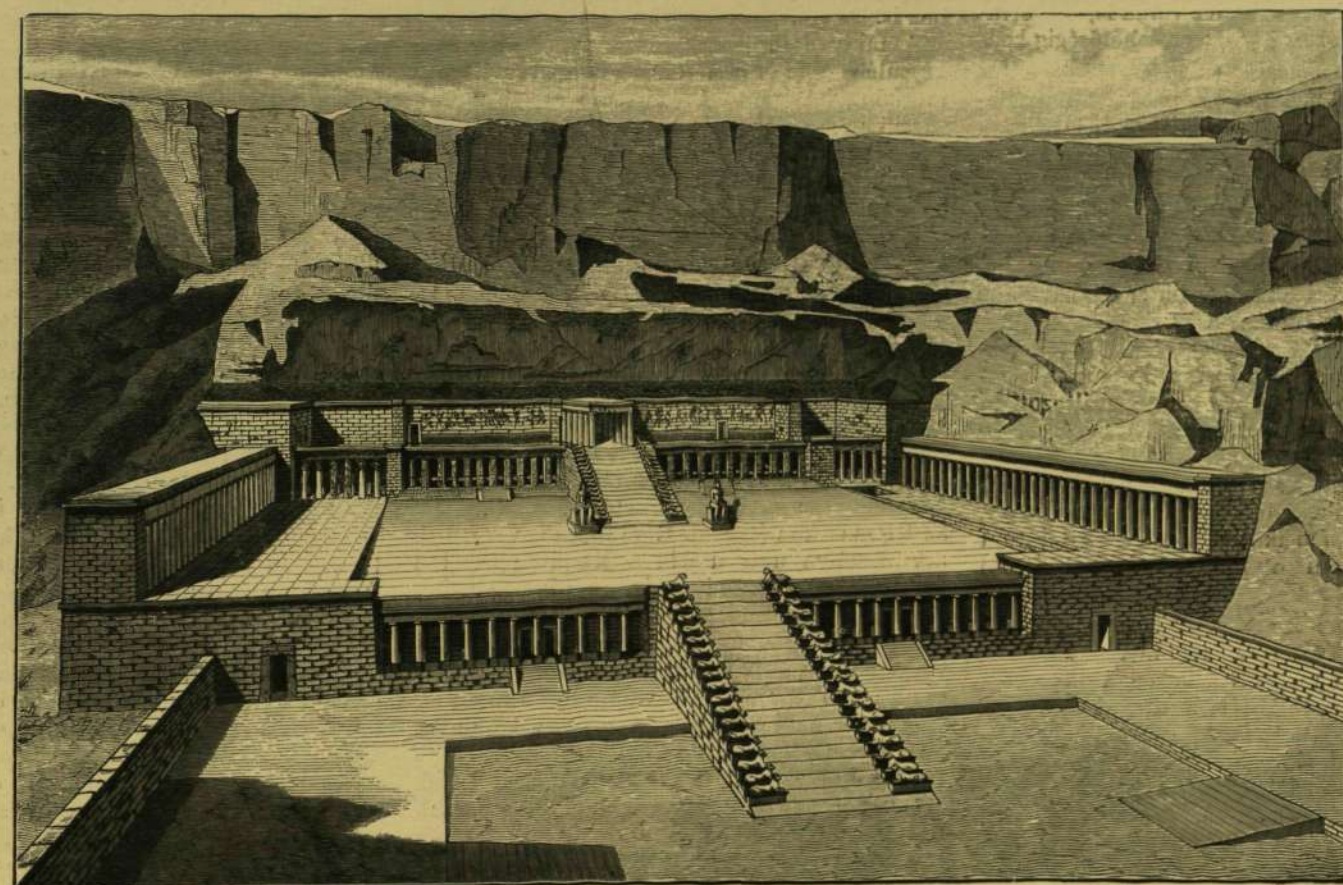
Íródeák. Szerszámládáján festéktartó és vizes edény.

Örvegnő, a mint férje mumiáját sirva átöleli.

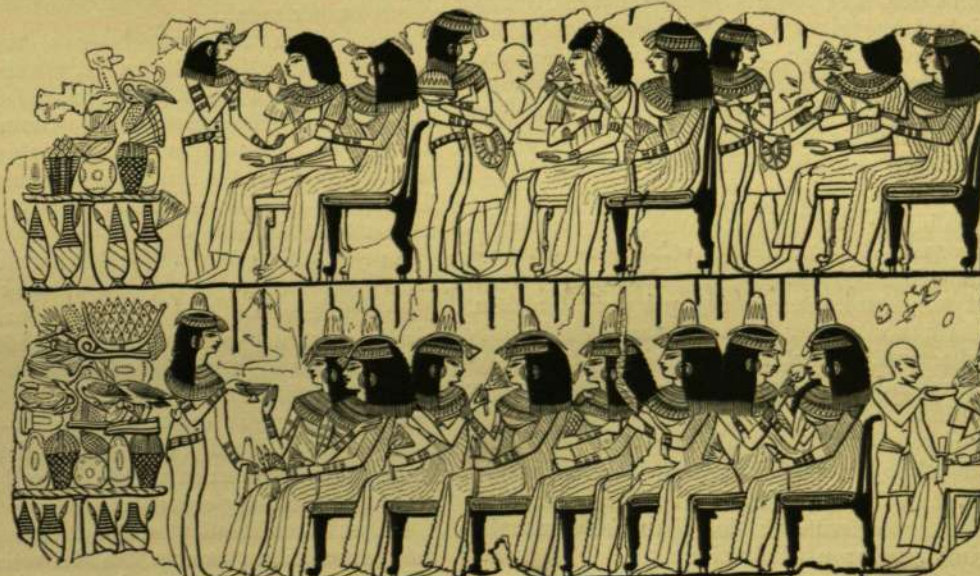
A száj- és szemnyitás szertartása, melyet a Sam pap és a halott fia hajtanak végre a mumián. A mumiámögött védőleg áll Anubis sakálfejű alvilági isten.

A Der-el bahri terras-templom, a leírások után összeállítva.

A halottak fölött való bíráskodás jelenete a régi egyiptomiaknál.

Vendégtársaság, melynek bort, kenőcsöt és virágokat osztogatnak.

A LEHIRESEBB RÉGI TEMETŐBŐL. (Képek a hajdankori egyiptomi sírokból.)

BOMBARNAC KLAUDIUS.

EGY HIRLAPTUDÓSÍTÓ JEGYZŐKÖNYVE.

REGÉNY VERNE GYULÁTÓL.

Franciaiából fordította HUSZÁR IMRE.

(5-ik közelemény.)

V.

Az előtt az utasok Michailovban szálltak ki. E kis kikötő volt a transzkaspiai vasút kiinduló pontja; de itt még közepes nagyságú hajók is csak alig köthettek ki a víz csekély volta miatt. Ekkor alapította meg Annenkov tábornok, a vasút megteremtője, a kitűnő mérnök, a kinek neve még gyakran a tollam alá fog kerülni, — az azon- adai állomást és ez által természetesen megrövidítette a Kaspitengeren való átkelést. E három hónap alatt kiépült állomást 1886-iki május 8-án nyitották meg.

Szerencsére már korábban olvastam Boulanger mérnök úr jelentéseit Annenkov tábornok csodaszép művéről. Nem is leszek nagyon jártatlan a vasút vonalon Uzun-Ada és Szamarkand között. Ezenfelül számolok Noltitz őrnagyra, a ki e vonalat bizonyára jól ismeri. Előérzetem azt súgja, hogy jó barátok leszünk és daczára a közmondásnak, mely azt tartja, hogy «ne nyald a barátodat, még ha csupa méz volna is,» — olvasóim javára igyekezni fogok a lehetőségig kedvében járni.

Gyakran beszélnek arról a rendkívüli gyorsaságról, a melylyel az amerikaiak a vasútaikat a Far West (távol nyugat) síkságain keresztül építették. De meg kell vallani, hogy az oroszok e részben semmivel sem állnak hátrább, ha ugyan túl nem tettek rajtuk gyorsaság és építői merészség tekintetében.

Mindenki ismeri Skobelev tábornok kalandos hadjáratának történetét. A turkomanok ellen viselt eme hadjárat végleges sikerét a transzkaspiai vasút kiépítése biztosította. Azóta Közép-Ázsia politikai helyzete nagyon megváltozott és Turkesztán most már csak az ázsiai Oroszország egy tartománya, melynek határai a mennyei birodaloméit érintik. Már maga a kínai Turkesztán is érezhetően orosz hatás alatt áll, melyet a Pamir fensík szédítő magaslatai sem bírtak megállítani a polgárosodást terjesztő útján.

Végig fogok tehát menni ezen az országon, a melyet hajdan Tamerlan és Dsingiszkhán csordái dúltak fel, e mesés vidékeken, a melyekből az oroszok már 1886-tól fogva százötven ezer kilométernyi területet bírtak, egy millió háromszázezer lakossal. E régióknak a déli része a mai transzkaspiai tartomány, mely a következők hat kerületre van felosztva, u. m. Alexandrovsk erőd, Krasznovodszk, Aszkhebud, Keribeak, Merv, Pendeh kerületeire, melyek orosz ezredek vagy alezredek parancsa alatt állnak.

Könnyen elképzelhető, hogy egy óra teljeseen elég Uzun-Ada megtekintésére, melynek neve «hosszú sziget» jelent. Uzun-Ada már csaknem város, még pedig teljesen mai város, a mely szinte körzövel és vonallal kimérten terül el a sárgegy fövenytalajon. A faházak közt a kényelem szükségéi szerint itt-ott már kőházak is épülnek. Semmi műemléknek semmi nyoma, de előre látható, mi lesz ötven év múlva a transzkaspiai vasút ezen első állomásából; ma egy nagy pályaudvar, majd pedig nagy város.

Ne higgye azonban az olvasó, hogy vendéglői sincsenek. Többek közt a «Czárhoz» címzett vendéglőben jó konyhát, jó szobákat és jó ágyakat találhatni. De az ágyval nem törődöm, mert a vonat még ugyanaz nap délután négy órakeret tovább indul. Mindenekelőtt siettem megtelegrafálni a «XX-ik század»-nak a Kaspitenger kábelén, hogy itt vagyok Uzun-Adában. Ez megtörténvén, foglalkozzunk reporteri számadásunkkal.

Semmi sem egyszerűbb ennél. Az egész abból áll, hogy értesülések dolgában folyó számlát nyitok mindazon utitársaimnak, a kikkel utazásom alatt érintkezésbe lépek. Így szoktam tenni mindig, és mindig czélszerűnek tapasztaltam e módot. Egyelőre tehát mellőzzük az ismeretleneket és nyissunk számlát azoknak, a kiket már ismerem, sorrend szerint:

1. szám — Ephrinell Fulk, amerikai.
2. « — Bluett Horácia k. a., angol nő.
3. « — Noltitz őrnagy, orosz.
4. « — Caterna úr, francia.
5. « — Caternáné asszony, francia nő.
6. « — Weisschnitzerdörfer báró, német.

A két khinai majd csak később kap számot, ha a kilétük felől tisztában leszek. A mi a lédában levő embert illeti, formászerint el vagyok szánva, hogy érintkezésbe lépek vele és — dobjon rám követ bárki, — szolgálatot teszek neki, ha tehetek, a nélkül, hogy a titkát elárulnám.

A vonatot már összehajlítják a pályaudvarban. Első és második osztályú kocsikból, egy étköző kocsiból és két podgyász-szállító kocsiból áll. A kocsik színe világos, a mi igen czélszerű úgy a hőség, mint a hideg ellen. Közép-Ázsia tartományában a hőmérséklet ötven Celsius foknyi meleg és húsz foknyi hideg közt ingadozik, vagyis hetven foknyi szélsőségek közt jár, így a józan ész követeli, hogy e nagy eltérések hatásait mérsékeljék.

A kényelmes berendezésű kocsikat amerikai rendszerű átjárók kötik össze egymással. Az utas az egész vonaton végig járhat a nélkül, hogy egyetlen szakaszra volna korlátozva. A párnázott ülőhelyek közt mindkét oldalról apró tornácokra lehet jutni. Ezeket kötik össze a kis átjárók. A járás-keelés e könnyűsége, a mellett, hogy a vonat személyzetére nézve is nagyon kényelmes, hozzájárul az utasok biztonságához is.

A mi vonatunk egy mozdonyból áll, külön készülékkel, a rövid kanyarulatlan való járás megkönnyítésére, továbbá a tenderből, a mely a tüzelő anyagot és a vizet szállítja, egy első podgyász kocsiból, három első osztályú kocsiból, egyenkint huszonegy ülőhellyel, egy étköző kocsiból, konyhával, kamrával és pinczés-szobával, négy másodosztályú kocsiból és a hátulsó teherszállító vagonból, összesen tehát tizenkét kocsiból, ideértve a mozdonyt és a tendert is. Az első osztályú kocsik el vannak látva öltözőfülkékkel és ülőhelyekkel egy igen egyszerű készülék segítségével átalakíthatók nyugágyakká, a mi a hosszú utazásoknál okvetlenül szükséges. Megvallom, hogy a másodosztályú utasok iránt nem tanúsítottak ily gyöngéd figyelmet, sőt ezek kénytelenek magukkal vinni az élelmi szereket is, a mennyiben nem akarnak inkább az állomásokon étkezni. Egyébiránt kevés második osztályú utas utazik a Kaspitengertől a keleti kínai tartományokig, a mi haterz kilométernyi utat jelent. Legtöbben elhagyják a vonatot az orosz Turkesztán jelentékenyebb városaiban és helységeiben, a melyeket a transzkaspiai vasút már néhány év óta érint a mennyei birodalom határáig, kétezer hatszáz kilométer hosszúságú vonalon.

A Grand Transasiatik e vonala ez előtt csak hat héttel nyílt meg és hetenként még csak három vonatot indít. Mai napig minden jól ment. De azt meg kell említenem, hogy a vasúti személyzet az elvált bizonyos számú revolverekkel, a melyekkel szükség esetén az utazókat is felfegyverezhetik. Ez igen helyes intézkedés, tekintve főleg a kínai sivatagokat, a hol történhetnek támadások; szükség, hogy az efféléket vissza tudják verni.

Úgy hiszem különben, hogy a társulatnak minden intézkedést meg kellett tennie a vonatok szabályszerű menetének biztosítására. De a kínai vonalrész a mennyei birodalom emberei kezelik, és ki tudja, milyen ez intézkedések a múltja! Nem lehet-e attól félni, hogy osztalékaik biztosítását inkább szívkülvön viselik, mint az utasok biztonságát?

Az elindulásig fel s alá járok a pályaudvaron; szemügyre veszem a vonatot, benézek az ablakokon a kocsikba, melyeknek nincsenek oldalajták, mert a bejárás a tornácok felől nyílik.

Itt minden új, a gőzgép sárgegy réz vagy acél alkatrészei fénylenek, a kocsik nem kevésbé fényesek; a rügök épek és nem girbe-görbék a hosszas használatból; a kerekék jól állnak a síneken. Ez tehát az az úti készlet, mely keresztül fog robbogni egy egész földrészen.

Ehhez hasonlítható vasutvonal nincs sehol, — még Amerikában sem; a kanadai vonal hossza ötezer kilométer; a Central and Union vonalé ötezer kétszázhatvan; a szanta-féi vonalé négyezer nyolcszázhatvanöt; az Atlantik-Pacifiké ötezer hatszázharmincz, az éjszakai Pacifiké haterz kétszázötven. Egyetlen vonal lesz hosz-

szabb, ha teljesen kiépül; a nagy szibériai vonal, melynek hossza az Ural és Vladivostok közt meg fogja haladni a haterz ötszáz kilométert.

Utazásunk Tiflitzből Pekingig csak tizenhárom napig fog tartani a menetrend szerint, Uzun-Adától Pekingig pedig csak tizenegyet. Vonatunk a kisebb állomásokon csak annyi időre fog megállni, míg vizet és tüzelőt vesz föl. Ellenben a nagyobb városokban: Mervben, Bokharában, Szamarkandban, Taskendben, Kasgarban, Kokhanban, Szu-Csenban, Lan-Csenban, Tai Juanban több óráig fog időzni, s így lehető lesz e városokat reporter-távlatból megtekintem.

Önként értendő, hogy egyazon gépész és fűtő nem teljesíthetné a szolgálatot tizenegy napig. Hat órától hat órára felváltják tehát őket, csak-hogy az oroszokat, a kik a turkesztáni határszélég vezetik a vonatot, khinaiak váltják fel a mennyei birodalom mozdonyain.

Van azonban a társulatnak egy hivatalnoka, a ki folyvást helyén marad, és ez Popov, a vonatvezető, igazi muszka. Ránczos felöltőjében, muszka sapkájával, sűrű hajttól és szakálltól körüvezett ábrázatával, egészen katonás külsejű. Ezzel a derék emberrel igen sokat szándékozom beszélgetni, ha ugyan szeret csevegni. Ha nem veti meg a kellő pillanatban kínált pálinkát, akkor sokat beszélhet majd nekem a hazájáról. Tíz év óta szolgálja a társulatot Uzun-Ada és Pamir közt és egy hónap óta az egész vonalon utazik Uzun-Adától Pekingig.

A 7-ik számot neki adom a jegyzőkönyvemben. Vajha kielégítene értesülések és adatok dolgában. Utóvégre is nem kötöm magamat feltétlenül nagyobb szerű úti eseményekhez. Nem! beérem apró kalandokkal is, melyeknek azonban méltóknak kell lenniök a «XX-dik század»-hoz.

A pályaudvaron sétálgató, vagy ögyelgő utasok közt több zsidó tűnik fel, nem annyira öltözékénél, mint típusánál fogva. Hajdan Közép-Ázsiában a «toppé» — egy kerekalakú sapkát — és öv gyanánt csak egyszerű kötelet volt szabad viselniök, minden egyszerű, vagy egyéb díszítés nélkül — halálbüntetés terhe alatt. Sőt azt mondják, hogy bizonyos városokba csak számárhátan, másokba csak gyalog volt szabad bemenniök. Ma turbánt viselnek és ha az erszényük tartalma engedi, kocsin is járnak. Ki nem éket ebben akadályozni? Hiszen ők is a fehér ezár alattvalók, muszka polgárok, a kik ugyanazon polgári és politikai jogokat élvezik, mint földjeik, a turkomanok.

Néhány perzsa eredetű tadsi is járkál itt-ott; a legszebb emberek, a melyeket csak képzelhetünk. Részint Mervig vagy Bokharáig, részint Szamarkandig, Taskendig vagy Kokhanig váltottak jegyet és nem utaznak messzebb az orosz-kínai fensíknál. Többnyire második osztályon utaznak. Az első osztálybeli utasok közül megjegyzek több özbéket. Ezeknek lapos homlokai, kiülő arc-csontú és barna arczbőrű típusa eléggé köznapias. Az előtt ők voltak az ország urai; az ő családjaikból kerültek ki Közép-Ázsia emirjei és khánjai.

De hát nem lesz-e európai ember is a Grand Transasiatik e vonaton? Valljuk meg, hogy egyelőre alig látok ötöt vagy hatot: néhány déli oroszországi kereskedőt és csak egyetlenegy az Egyesült királyság kikerülhetetlen gentlemenjei közül, a kik a vasutak és a gőzhajók leggyakoribb és legmegszokottabb vendégei. Egyébiránt a transzkaspiai vonalon való utazáshoz még engedélyre is volt szükség, a melyet az orosz hatóságok nem szívesen adtak angoloknak. De ez, úgy látszik, mégis tudott szerezni.

Ez az ember különben, úgy hiszem, megérdemli a figyelmet. Termete magas, sovány, egész külseje elárulja ötven éves életkorát; ennyit mutat szürkülő haja és pofaszakállja. Arcának jellemző kifejezése az önhittség, vagyis inkább az a kicsinylés, melyben az az egyik vonás, hogy az szerez mindent, a mi angol és megvet mindent, a mi nem angol. Ez a típus néha még a saját földieit előtt is annyira szenvedhetetlen, hogy Dickens, Thackeray és mások gyakran ostorozták is. Nem is hinné az ember, hogy mialatt tetszelgőleg felfújja magát, milyen pillantást vet Uzun-Adára, az indulásra kikészült vonatra, a vasúti személyzetre, a kocsira, melyben elfoglalt helyét az utitársakkal jelölte meg. Vajjon ez a gentleman nem azért van-e itt, hogy Angolország hagyományos féltékenységet képviselje minden nagy mű iránt, melyet

A gőzös elején számos utas tanyázik. (A 4-ik közeleményhez.)

«BOMBARNAC KLAUDIUS.»

a muszka leleményesség létesített? Meg fogom tudni; — addig is iktassuk őt jegyzőkönyvünkbe a 8-dik szám alatt.

Szóval kevés nevezetesebb egyéniség lesz az utasok közt, vagy tehát épen egy sem. Kár! Ha legalább egyik oldalon az orosz ezár, a másikon a kínai császár szállt volna fel a vonatra, hivatalosan találkoznánk a határszélen, mennyi ünneplények, mily pompának lehettem volna szemtanúja és mennyi anyagom volna tárczacikkre, táviratokra, levelekre!

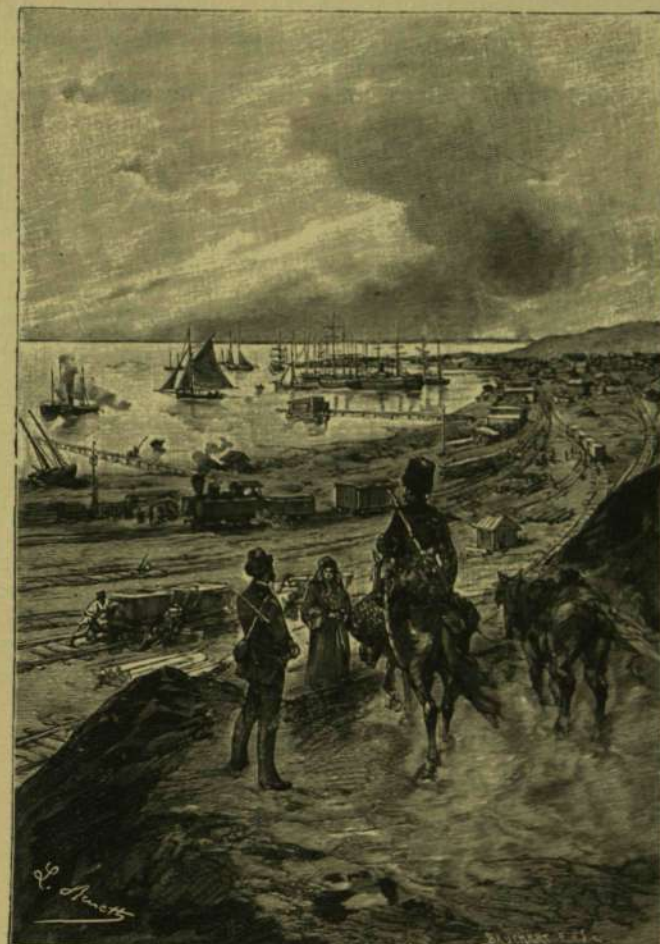
Ekkor eszembe jut a rejtélyes láda. Nincs-e joga a lédának e jelzöre? Minden bizonyos van. Jelenleg első sorban a fő dolog megtudnom, hol van és kipuhatolnom, hogyan férhetnék hozzá.

Az első osztályú kocsik elé csatolt podgyász-kocsiban már el vannak helyezve Ephrinell Fulk lédái. E koci nem oldalt, hanem elül és hátul nyílik, mint a személykocsik. Hasonlóképen el van látva két tornáczezel és közlekedő átjárókkal. A vonatvezető egy belső folyosón át végig mehet rajta szükség esetén a gőzgép. Popov fülkéje az első kocsiban van a baloldali szögletben. Éjjel könnyen átmehetek a podgyász-kocsiba, mert a lédák közt szabadon hagyott folyosóhoz vezető ajtó nincs bezárva. E koci különben azon málhák számára tartatott fenn, a melyeket Khinába szállítanak. A turkesztáni vonalrészén hátra maradó málhákat a hátulsó podgyász-kocsiba rakják.

Mikor megérkeztem, a rejtélyes láda még a rakparton állt. Alaposabb szemügyre vétel után észrevettem, hogy minden oldalán vannak szelelő lyukak és hogy a láda egyik fala két deszkából áll, a melyek közül az egyiket a másik mögé lehet tolni belülről. Ez azt sejteti velem, hogy a fogly lehetősége akarta tenni a börtöne elhagyását — legalább éjjel.

E perczben a hordárok felemelik a lédát és nagy megnugyással tapasztalom, hogy lelkiismeretesen követik az oldalalra felírt utasításokat. Nagy vigyázzal helyezik el mindjárt a podgyász-kocsi ajtaja mellett balról; a «fenn» csakugyan fenn van és a «lent» alól, az az oldal pedig, a melyen a félretolható deszka van, szabadon áll, mint egy szekrény ajtaja. És valóban, ez a láda csakugyan szekrény... és pedig olyan szekrény, a melyet ki szándékozom nyitni.

Még csak azt kell tudnom, vajjon a podgyász-kocsira felügvező órában a kocsiban tartózkodókat

Egy óra teljeseen elég Uzun-Ada megtekintésére.

dik-e. Nem; örömmel tapasztalom, hogy fülkéje a hátulsó podgyász-kocsiban van.

— «No, most már ez a törékeny holmi is a helyén van», mondja az egyik hordár, a mint meggyőződött, hogy a láda kellelő el van helyezve.

— «Meg sem mozdulhat, — úgy mond a másik hordár. — Az üvegeműek sértetlenül érkeznek meg Pekingbe, ha csak a vonat ki nem siklik...»

— «Vagy valamely más vonattal össze nem ütközik, — jegyzi meg az előbbi hordár. — Mert bizony ilyesmi is megtörtént már!»

Igazuk van a derék embereknek... Megtörtént már és meg fog történni még ezentúl is.

Az amerikai is odaszegődik hozzám; egy utolsó pillantást vet metsző, szem- és zápfogaira és miután az elmaradhatlan «Wait a bit»-et előrebocsátotta, így szól hozzám.

— «Őn talán nem is tudja, Bombarnac úr, hogy az utasok a Czárhoz címzett vendéglőben fognak ebédelni a vonat elindulása előtt. Az ebéd ideje itt van. Nem tart ön velünk?»

— «En is megyek.»
És ezzel elindulunk a vendéglő felé.
Összes számaim ott vannak. Az 1-ső szám, — Ephrinell Fulk, — természetesen a 2-ik szám — Bluett Horácia kisasszony — mellett foglal helyet. A francia házaspár — 4-ik és 5-ik szám — szintén egymás mellett ül. A 3-ik szám — Noltitz őrnagy — szemközti helyezkedik el a 9-ik és 10-ik számmal, vagyis a két khinával.

Ekkor a német elkezdett panaszkodni, dörögni, larmázni és azzal fenyegetődzött, hogy kártérítési keresettel fogja megtámadni a vasúti társulatot... Tizezer rubelt, egy kopekkel sem kevesebbet fog követelni kárpótlásul, ha elmulasztatják vele... Mit mulasztanak el? hiszen Pekingig utazik!...

Vége az utolsó fűtő is elhangozik, a kocsik megmozdulnak és egy hatalmas «hurrah!» üdvözlő a Grand Asiatic vonatának elindulását.

kat rakja a tányérjára, stb. Hallom, a mint így szól hozzá:

— «Milyen szerencse, hogy a német nincs itt mellettünk; különben nekünk semmi sem maradna.»

Csakugyan ő ül előbb, vagyis a tálakat előbb viszik oda neki, mint Weisschnitzerdörfer bárónak, a ki minden röstelkedés nélkül őríti ki azokat.

Ezek hallatára elmosolyodom és Caterna úr, a ki a mosolyomat észreveszi, egyet kacsint a szemével és könnyed vállmozdulattal jelzi, hogy megjegyzése a bárót illette.

Lehetetlen a felől kétkednem, hogy ezek a francziák nem valami előkelő származásúak és nem tartoznak a «high life select»-jei közé, de arról jól állok, hogy derék emberek és mikor földiekrol van szó, nem igen szabad válogatósáknak lennünk — Turkesztánban.

Az ebéd tíz perczel az indulási óra előtt végződött. A harang megkondul és mindenki a vonathoz siet, melynek gőzgépe már teljes erővel zihál.

Gondolatban még egy utolsó fohászt bocsiatok fel a reporternek istenéhez és arra kérem, hogy ne kiméljen meg az uti kalandoktól. Aztán, miután meggyőződtem, hogy összes számaim első osztályú kocsikban utaznak, s így szemmel tarthatom őket, magam is elfoglalom a helyemet.

Weisschnitzerdörfer báró — milyen vég nélküli név! — ezúttal nem készt el. Ellenkezőleg, a vonat elindulása készt őt perczet a menetrendben megjelölt órák tül.

Ekkor a német elkezdett panaszkodni, dörögni, larmázni és azzal fenyegetődzött, hogy kártérítési keresettel fogja megtámadni a vasúti társulatot... Tizezer rubelt, egy kopekkel sem kevesebbet fog követelni kárpótlásul, ha elmulasztatják vele... Mit mulasztanak el? hiszen Pekingig utazik!...

Vége az utolsó fűtő is elhangozik, a kocsik megmozdulnak és egy hatalmas «hurrah!» üdvözlő a Grand Asiatic vonatának elindulását.

VI.

Más gondolatai támadnak az embernek, ha lovagol, mint ha gyalogol. E különbség még nagyobb, mikor vasúton utazik. Az eszmelánczolatnak, a gondolatok jellemének, a tények

* Az előkelő világ válogatott színe-jáva.

egymásba szövődésének gyorsasága egyenlő a robogó vonat gyorsaságával. Az én elmém is egészen sajtószerű állapotban van; vágyom megfigyelni, ohajtók látni és ismereteimet gyarapítani és mindezt óránként ötven kilométernyi sebességgel. A mi vonatunk átlagos gyorsasága is ennyi, míg Turkesztánon áthaladunk; de harmincz kilométernyi átlaga fog csökkenni, míhelt khinai területre jutunk.

Ezt a menetrendből tudtam meg, a melyet a pályaházban vásároltam. A fűtőház egy hosszú, háromszor-négyszer is ki- és befelé hajtandó térkép van mellékelve, a mely a vasutat egész kiterjedésében ábrázolja a Kaspi-tenger és Khina keleti határszélei közt. E térképről tanulmányozom a Transzasiatikot, míhelt Uzun-Adát elhagytuk, ép úgy, mint a transzgeorgiát tanulmányoztam, mikor Tifliszt elhagytuk.

A sinköz szélessége egy méter és hatvan centiméter; ez a szabályszerű szélesség az orosz vasutaknál, vagyis kilencz centiméterrel nagyobb más európai vasutakénál. Erre vonatkozólag azt állítják, hogy a németek nagy mennyiségben gyártottak hasonló nagyságú vasúti tengelyeket, azon eshetőségre való tekintettel,

vasútvonal tápláló dajkái, mert a gőzgépeknek nem száraz dajkák kellene.

Annyi bizonyos, hogy soha sem láttam ily kopár, sivár és mindennemű növényzetre nézve ily mostoha talajt, melynek kiterjedése Uzun-Adától fogva, úgy látszik, meghaladja a kétszázhatvan kilométert. Mikor Annenkov tábornok megkezdte az építkezéseket Mikhailovnál, kénytelen volt lepárolt tengervizet használni, mint a hajókon szokás, a melyek erre való vízszűrő készülékekkel vannak ellátva.

De ha egyfelől a víz szükséges a gőz fejlesztésére, másfelől a kőszén is szükséges a víz felforraltására. A «XX. Század» olvasói tehát azt fogják kérdezni, hogyan lehet fűteni a kazánokat oly országban, a hol nincs egy darab szén, sem egy darab tüzi fa? Vannak-e készletek ezen anyagokból a transzkaspi vasút nagyobb állomásain? ... Nincsenek. Hanem az oroszok gyakorlatilag megvalósítottak egy eszmét, a melyet Saint-Claire Déville, a nagy francia vegyész, már akkoriban megpendített, mikor Franciaországban a petroléumot használni kezdték.

A gőzgépek tüzeit egy pároló készülék segítségével azon anyaggal élesztik és táplálják, a

* Udvari csizmahuzója van a szíami királynak, sőt ez egyike a legelőkelőbb udvari méltóságoknak. A szíami udvari szertartás szerint ugyanis minden halandónak, még a minisztereknek is, mezitláb kell megjelenni az uralkodó előtt. A fogadó-terem előtt van egy kis szoba, hol az illetők levetik cipőiket és harisnyáikat s erre az udvari csizmahuzó megvizsgálja, hogy az illetők lábai egészen tiszták-e s csak akkor bocsátja őket a király elé. Ez a méltóságos úr fejével felelős azért, hogy senki se menjen tisztátalan lábbal a király szobájába.

* Japánban már felül haladja a százezret a keresztények száma, köztök 35,534 protestáns, 44,812 katolikus s 20,325 keleti görög. A protestánsok legjobban szaporodnak.

* A tenger mélye teljesen sötét. Már néhány száz méter mélységben nincs a halaknak szemük, mivel azt nem használhatnák. Még nagyobb mélységben a tenger egészen puszta látszik.

* Furfangos rab. Franciaországban nagy leleménységgel találta ki egy rab, hogyan érintkezék a külvilággal. Leveleket írt, melyek látszólag egészen ártatlan természetűek voltak, de telve helyesfráisi hibákkal. Epen ezek a rosszul írt betűk tartalmazták bizonyos előre megállapított sorrendben azokat a közléseket, melyeket czinkostársaival tudatni akart.

Túry Gyula eredeti rajza.

UTAZÁS A CHICAGÓI KIÁLLÍTÁSRA.

Részlet a hamburgi kikötőből.

ha eszükbe találna jutni, hogy betörjenek Oroszországba. Úgy hiszem, az oroszok is követték ezt a példát, azon nem kevésbé lehetséges eset szem előtt tartásával, hogy ők törhetnek be Németországba.

Mind a két oldalon meglehetősen magas homokpartok domborulnak és ezek közt nyúlik el a vasút, miután Uzun-Adát elhagyta. Ama tengerágra, a mely a «hosszú sziget» a szárazföldtől elválasztja, a sinek ezerkétszáz méter hosszúságú töltésen nyugosznak, a melyeket hatalmas sziklafalak védenek a kemény hullámcsapások ellen.

Már több állomáson áthaladtunk a nélkül, hogy megállapodtunk volna. Többek közt elhagytuk Mikhailovot is, a mely négy kilométernyire fekszik Uzun-Adától. Most már az állomások tizenöt-harmincz kilométernyi távolságban következnek egymásután. Az állomás-épületek tetje többnyire olasz modorú, vagyis lapos és párkányval van ellátva, a mi sajtószerű hatást tesz Turkesztánban, Perzsia szomszédságában. A sivatag Uzun-Adáig tart és a vasúti állomások megannyi apró oázis, melyeket emberi kéz alkotott. Az emberi kéz ültette e szürkeszöld jegegyet, melyeknek némi árnyékot köszönhet; ő vezette ide nagy költséggel a vizet, melynek üdítő kiömlései egy csinos medenczébe hullanak. E vízvezetékek nélkül nem volna itt egyetlen fa, egyetlen gyöpös tér sem. E vízművek a

mely a nafta pároltatása után fenmarad, naftát pedig Baku és Derbent kiapadhatatlan mennyiségben szolgáltat. A vasútvonal bizonyos állomásain roppant medenczék vannak, tele ezen ásványi tüzelőanyaggal, a melyet a szerkocsinak e célra szolgáló rekeszeibe töltenek és a gépen alkalmazott különös szerkezetű rostélyokon égetnek. Ugyanezt a naftát használják a gőzhajók is a Volgán és a Kaspi-tenger egyéb mellékfolyóin.

Az olvasó el fogja hinni, ha mondom, hogy a táj nem nagyon változatos. A talaj, mely a homokos részekben csaknem sík, az ártereken, a hol posványok terülnek el, teljesen vízszintes; emel fogva a lehető legalkalmasabb volt vasút-építési célokra. Nincsenek átvágások, töltések, hidalások, szóval «műszaki építkezések», hogy a mérnökök egy nem kevésbé kedvelt, mint «drága» kifejezésével éljek. Csupán itt-ott van egy-egy fahíd, a melynek hossza nem több két-háromszáz lábnál. Ily körülmények közt a transzkaspi vasút kiépítése kilométerenként nem került több hetvenötzert franknál.

(Folytatása következik.)

EGYVELEG.

* Zafir-követ találtak egy Grönlandban leestett meteoroköben. Gyémánt-darabokat már régebben találtak meteorokövekben.

AZ IPARCSARNOK ÉS AZ ELEKTROTEKNIKAI ÉPÜLET A CHICAGÓI VILÁGKIÁLLÍTÁSON.

UTAZÁS A CHICAGÓI VILÁGKIÁLLÍTÁSRA.

Irta Túry Gyula.

Hamburgtól New-Yorkig.

Régi vágyam végre teljesült, hogy a sokat emlegetett «Uj világ» érdekes mivoltáról személyes tapasztalatokat szerezhettek; azonban, mielőtt az Egyesült-Államokban tett megfigyeléseimet elmondanám, New-Yorkig való utazásomat is elbeszélésem. Hiszen ilyen magamfajta alföldi embernek már ez is egész életén át felejthetetlenül emlékezetes maradt.

Budapestről Hamburgnak vettem utamat, hogy az utóbbi időben sokat dicsért «Hamburg Amerikanisches Paquet-Fahrt Társaság» egyik hajójával keljek útra. Ez a hajó óriási alkotmány, 500 láb hosszú és 54 láb széles, 9000 tonnás, 16,000 lóerejű gépezettel. A személyzet, beleértve a tisztakat is, 320 emberből áll. Csak a gép kezelésénél 154 ember van alkalmazva. Az utasok ellátására, az ide-oda menetre szánt élelmi szerek értéke 240,000 márka.

Hamburg a legszebb és legnagyobb német kikötő, mely a legnagyobb várakozást is felülmúlja. Már a vasuton jöve, messziről meglátászik a magasra kinyúló árbocok nagy serege, mely érdekes képet nyújt a szemlélőnek. A kikötő környéke és épületei rendkívül érdekesek. A kikötő melléknél csupa régi, ó-német stílusban épült házak egész sora áll, de ezek csak vasköveknek mondhatók. Apró kis zugokban szatócsboltok, kávé- és pálinkamérések egész sora, hol a matróz-legénység tartja rendesen tanyáját és rendei dárídóit. Ha este ezek közt el sétálunk, mindenünnen a tivornyázók éktelen kurjongatása hallatszik, rozsz harmonika hangjaival vegyülve.

Hamburgot több csatorna szeli át; s ezek végén vannak a már említett régi, rozoga épületek.

Annál szebb azonban a város, ha néhány utcával beljebb megyünk. Különösen a «Jungferstiege» tája valóban meglepő. Pompás új izlésben épült paloták egész sora áll itt, gyönyörű templomok s a befejezéshez közel levő új város-háza, melyek Hamburg kiváló nevezetességei közé tartoznak. Lemenne a kikötőhöz, látni a sok apró gőzös és petroleum-motor gyors közlekedését, mely kis hajókon többnyire kereskedők sietnek a kikötőben levő raktárakhoz. Az említett társaság gyorsgőzösei minden héten csütörtökön indulnak s külön vonat szállítja az utasokat Cuchafenbe, a gyorsgőzösk kikötőjébe. Miután ott a megérkezésnél az uti-jegyeket és útleveleket átvizsgálják, bebocsájtják az utasokat a

rajók várakozó kis gőzökre, mely a nyílt tengeren álló hajó-óriáshoz szállítja őket.

A hajó személyzete katonai rendben egymás mellé sorakozva várja a beszálló utasokat, míg a hajó zenekara indulót játszik. Nagy csoportosulás van ilyenkor a kikötőben. Sokan hozzájuk tartozóikat kísérik ki, még többen csak kíváncsiságból gyülekeznek oda, s kendőlobogtással ezek is Istenhozzádot integetnek a távozó utasoknak. A beszállás nagy gyorsasággal történik s a matrózok mint a karika-csapás végzik munkájukat.

Augusztus 3-án déli tizenkét órakor indult «Normannia» nevű gyorsgőzösünk. Mind jobban-jobban eltűnődztek a partok, míg végre egészen elveszték szemünk elől, égen és vizen kívül nem láttunk egyebet, csak néha-néha fel-tűnő vitorlásokat és halászbárkákat.

A hajón a társas élet igen élénk és mulat-

ságos, különösen mikor már az útítársak jó része túl esett a tengeri betegségen. A nők a legelső, kik e kellemetlen bajt megkapják, a mit nagyban elősegít a képződés is. A nagy hullámszél az Ozeánon kevesebb betegünk volt, mint a tengeröblökben, hol a hullámszél csak olyan gyöngye, akár a Dunán hajóznánk. Az első étkezés után mely a beszállást nyom-ban követi, történnek a kölcsönös bemutatkozások. Egymás nevét hamar megtudja az ember, mert a beszállás előtt mindenki megkapja az utasoknak kinyomatott névsorát.

Ezúttal igen kellemes és kedélyes társaság gyűlt össze; sokan voltak köztük a különféle államok kiküldöttei, és magán utazók, kik egyedül a chicagói világkiállítás megtekintésére szándékoztak Amerikába.

Augusztus 4-én déli 12 órakor érkezünk Southamptonba. Itt megáll a hajó, mert postát vesz fel. Itt egyúttal vezető is száll fel a hajóra, mert az innét való kiindulás rendkívül figyel-met követel, a mennyiben a nagy hajó útja igen szövevényes, egész a Needsz sziklacsoportig. Needs-en túl néhány óra járásnyira kiérünk az Ozeátra. Lassan-lassan mind jobban érezzük az erősebb hullámszél a nyílt tengeren.

Egyik reggel verőfényes szép időnk volt, de erős hullámszél, mely hajónkat dióhéjként dobálta, ez azonban remekül hasította maga előtt a vizet s diadalmasan küzdött a hatalmas elemmel. Mulatságos ily verőfényes időben a delfinek pajzán játékát nézni. Feljönnek a tenger felszínére, s mintha csak versenyzést rendeznének, hatan-nyolcan egymás mellett, egykötő rendben bukkácsolnak fel s alá.

Minden délelőtt zene van a fedélzeten, nemkülönben a délutáni 5 órai ebédnél is, mert a hajón az étrend angol szokás szerint van rendezve. A hajó nagy gyorsasággal halad. A kapitányi jelentés szerint, mely mindennap ki van függesztve; augusztus 4-5, vagyis 24 óra alatt 434 tengeri mérföldet tettünk meg. E napon vihar is keletkezett, mely oly erővel dobálta hajónkat, hogy teljesen lehetetlenné tette a fedélzeten való tartózkodást. A hullám föl-fölcsapott egészen a «Commandó»-ig s a hajó előrészt elöntötte.

Augusztus 8-án érkezünk az Új-Fundland-hoz tartozó halászerületre, hol rendesen vitorlás bárkák horgonyoznak. Itt a tenger csak 15 öl mély s könnyen lehetővé teszi a horgonyozást.

Augusztus 10-én úgy este 8 óra lehetett, mikor a tengeren csirkáló vezető yachtja láthatáron feltűnt. Ugyanis jó távol az amerikai par-

Túry Gyula rajza.

KOLUMBUS HAJÓJA A CHICAGÓI VILÁGKIÁLLÍTÁSON.

tok előtt hivatalos vezetők czirkálnak a nyílt tengeren, kik mind vizsgálat alapján képesített hajósok. A kapitánynak e vezetők nélkül le sem szabad térnie a kikötő felé.

Érdekes látvány volt, mikor a pompás alkonyi hangulatban valamennyi utas a fedélzetre sietett, várva az érkező vezetőt, ki yachtjából egy csónakra szállva, hajónkhoz evezett, s az eléje lebecsültöt kötélgépeken gözönsünkre jött, átveendő a hajó vezetését.

Augusztus 11-én érkezünk meg New-York elé; esős, ködös időben. A new-yorki Szabadság-szobor előtt jókora távolban vetett horgonyt a hajó, várva a New-Yorkból érkező orvost, ki hivatalosan megvizsgálja a hajó személyzetét s az utasokat, hogy vajon nincs-e köztük járványos beteg? Majd a pénzügyőrök szállnak a hajóra bevallási ivalokkal. Ugyanis minden utasnak be kell jelentenie, hogy nincs-e valami megvámolni valója, s podgyásának darabszámát is számon kell adnia, mert a kiszállásnál vizsgálat alá veszik, s ha valakinél valami elrejtett vámolandó tárgyat találnak, tetemesen megbírságotlák.

A kikötőbe való behajózás remek látvány. Először is a tengerben álló s reggeli ködbe burkolt, de azért jól kivehető a nagy Szabadság-szobor előtt megyünk el. Igazi méltó kapuja e nagy világvárosnak. A hajó állomásáról ezernyi főt láthatni hársány üdvözlés és kendődobogatás közt. Közlebb érve, kiki felismeri hozzátartozóját, férj nejét, apa fiát, rokon rokonát, ismerős ismerősét. Kikötésünkre virágzapor hullott hajónkra még hársányabb üdvözlés mellett. Ekkor az utitársak búcsút vesznek egymástól s az Új-világ földére lépnek. Így tettünk mi is. Az elbúcsúzás az utitársak nagy részét elérkezé nyitette, mert a 8 napi együttlélt, melyben annyi eshetőség érheti az embert, a folytonos érintkezés, barátokozás, valóságos egy családdá alkotja a világ különböző tájairól összetalálkozó utitársakat.

New-York.

Azt az életet és mozgást, mely a new-yorki kikötőben tárul föl az ember szeméi előtt, leírni lehetetlen. A közlekedő gözösök egész raja, azok folytonos jelzései, kisebb nagyobb vitorlások tarka sora és New-York városi remek képe megdöbbent az embert, s bámulatba ejti az a pezsgő élet és óriási világkereskedelem, melyről eddig fogalma sem volt. Alig hiszem, hogy szebb kikötő, lehessen mint a new-yorki. Bátran el lehet mondani, hogy ez New-York egyik fő nevezetessége és ékessége.

Ha New-Yorkot megpillantjuk, azonnal feltűnik a város tarkasága. Ritkán látni épületet, melyen a természet eredeti színeit meghagyták volna. Különböző egész Amerikában így van; ez a városi épületek sajátja. Hol sárga, hol pedig barna színre, de leginkább ríktó vörösrre festik az épületeket. Hanem az építkezés is sajátos módon történik. Rögtön meg van az ember előtt magyarázva, hogy miként lehet oly roppant gyorsasággal a házakat százával is építeni, mint legutóbb a kiállítás előtt Chicagóban is történt.

Egyszerűen egy téglavastagságú falat húznak, vaslécczel megerősítve, a többi része az épületnek mind oszupa fa. Érezhető is az épületekben a legesekelebb utcazi mozgás is.

Chicagóban láttam egy óriási épületet, mely vendégfogadónak épült. A bejárat hatalmas oszlopai különösen szembetűnők voltak. Figyelmesen megnézve, s megtapogatva, észrevettem, hogy biz azok csupa fából vannak. De a gazdag milliomas negyedekben már tömör kőpalotákat láthatunk, csakhogy ott meg az izléstelenség tartozik nem épen a ritkaságok közé. Rendkívül aránytalan elrendezéssel vannak e paloták építve.

New-York legnevezetesebb utcája a Broadway. Ez az egész út roppant hosszúságában átszeli a földnyelven épült várost. A Broadway-vel egyközűleg vannak építve az elevátor vasutak, melyek az avenuek hosszában jutnak végig. Nehány érdekes templom is fel kell említenem. Így a Wall-Street-tel szemben áll egy pompás got styben épült templom, a Szent-háromságról nevezve, mely körül temető terület. Tornya 284 láb magas. Ha most a Broadwayen éjszakai irányban fölfelé haladunk, szemünkbe ötlök a Grace templom, mely New-York egyik leggazdagabb hitközségének a tulajdona.

Tisztaság tekintetében New-York, valamint Chicago is nagyon sok kifogás alá eshetik. Környezete is olyan rendezetlen, hogy az óriási hézagok majdnem lehetetlenné teszik a tisztán tartást. Annál kellemesebben lepi meg az embert a new-yorki Central-park, mely a város egyik kiváló díszje. Különböző az egész város úgy hat a szemlére, mint valami óriási gyártelep. Még a járdát is mindenféle üzleti czélokra használják. Az élnétség, a mozgás szokatlan nagy. Ha lövönaton, vagy bármely más közlekedési eszközön jár az ember, minden lépten-nyomon újság-árús gyerekekkel találkozik, kik végig szaladják a kocsiakat hangosan kínálgatva lapjaikat. Érdekes e gyerekek életmódja. Alig 10—12 éves gyerkőcök, kiknek legnagyobb része már nincs a szülői otlatom alatt, hanem önállóan, lapárúitással keresi kenyerét. Vannak egyes vendéglátók, melyekben 10 centért minden este megfürösztik őket, levest kenyeret kapnak, s azzal lefektetik őket. S ez napról-napra ismétlődik.

A ezimatisztító négrek szintén sajátos alakjai az amerikai nagy városoknak. Minden utca-sarkon van egy-egy kényelmes szék felállítva, s az abba beülőknek 5 centért szép fényesre tisztítják a cipőt. En részemről ezt szívesen elengedném, mert még sem tartozik a kellemes dolgok közé, hogy az embernek sem ruháját, sem cipőjét nem tisztítják sem fogadóban, sem egyebütt, arra külön cselédtet kell fogadni. Isten mént, hogy egy cselédtet felkérnének ily lealázó munkára!

Chicago.

Folytatva utamat Chicago felé a pensilvániai vasuti állomásról Philadelphián keresztül 26 óra alatt értem ide. Az amerikai vonatok merész gyorsasággal közlekednek. Az utazó kocsi, valamint a pályatejt oly kitűnően vannak építve, hogy rázás alig érezhető, s ez által a hosszú utazás sem fáraszt annyira; pedig hát New-Yorkból Chicagóig majdnem ezer angol mérföld a távolság.

A Egyesült-Államokban a vasuti hálózat roppant kiterjedésű. A vasut-építő társaságok egymásra alakulnak, folyton építenek, igekeznek egymásnak minél nagyobb versenyt csinálni. Így a kiállítás megnyitása előtt is több vasut épült, s az egyik több mint három hétig ingyen szállította az utasokat Chicagóba, a mit a másik társaság ki nem bírván, még a kiállítás előtt megbukott.

Chicago egyike a legnagyobb éjszak-amerikai városoknak. Kiterjedése már a vonatról feltűnő. Mielőtt beérkeznénk a fő állomásra, nyolcszor is megállunk a város különböző pontjain levő pályaházakban, mert a vasut a várost majdnem teljesen körülfutja.

Ha Chicago utcáin végigmegyünk, szemünkbe tűnnek a magasságukról híressé vált épületek, melyek a városban divatoznak leginkább. Nem találtam érdektelennek egy ily épület 14-ik emeletére felmenni. Ilyen magasságból széttekintve, teljes fogalmat szerezhettünk e város roppant kiterjedéséről. A meddig a szem lát, mindenütt Chicagóhoz tartozó épületek tömkelegeti vannak. Sem Philadelphiában, sem New-Yorkban nem látni oly érdekes esti képet, mint itt. Villamárban úszik minden, s a reklámok számtalan módját látni, melyek mindenki figyelmét megragadják. Mert az élelmes amerikai mind erről tud gondoskodni. Egy nyolc emeletes ház egyik falára vásznat feszítenek ki, melyre a szemközti levő épületről színes képeket vetítenek. A legtöbb reklámot azonban tömörde villamlámpa felhasználásával csinálják.

Az esti élet itt rendkívül élénk. Nyüzgőssé mozgás mindenfelé. Külön kávéházak nincsenek sem itt, sem máshol. Itt hirtel kedvéért kávéházakba nem járnak, mert hirtelap mind denki szerez magának. Igaz, hogy nem 4—5 kr. itt egy ujság, hanem 1—3 cent, a mi még kevesebb az itteni pénzértékben, mint nálunk, s mégis odáig jutnak a lapkiadók, hogy palotát építenek és saját papirmalmuk van.

Most azonban vegyük utunkat a chicagóiak által úgy nevezett «Fehér város»-ba, a Jackson-parkban levő világkiállítási épületek közé. Nem akarom részletezni töviről-hegyről a kiállítás fekvését, sem épületeinek szépségét; most csak a kiállítás tartalmáról, rendezéséről akarok szólni s azon hatásokról, melyeket reám, mint szemlére gyakorolt. De a kiállítás épületeinek

remek fekvését, festői szép hatását említés nélkül hagyni lehetetlen, s ha bármiként igekez-nem is azt csak megközelítőleg is elképzelhetővé tenni, az én szerény tollam arra képtelen. S ha elgondoljuk, hogy e gyönyörű csarnokok mind csak fa és gipsz alkotmányok, még jobban bámuljuk az emberi ügyesség e kiválóan leleményes alkotását.

A kiállítás épületei közt mesterségesen, bevezetett csatornákon kis motorok, gondolák festi és alá uszkálva festői képet nyújtanak. Az esti villamfényben ragyogó épületek a vízben visszautkrözve valóságos elkápráztatják a szemet. Annál különösebb, ha a kiállítás tartalmát s annak elrendezését figyelembe vesszük, mert hihetetlen az a rendszertelenség, melylyel minden lépten és nyomon találkozunk, mely majdnem lehetetlenné teszi, hogy lelkiismeretes összehasonlítást tehessünk a kiállítási osztályok közt. Az Egyesült-Államok negyvenkét állama, mind külön-külön pavillont épített, önállóan képviselteti magát, s így számtalan ismétléssel találkozunk. A gazdasági kiállítás mellett itt hangszer-, amott butor-, sőt még képkiallítás is láthatunk. Hogy az egyes csoportokról is szóljak, első sorban az Egyesült-Államok gépkiallítását kell felemlítenem és a gazdasági kiállítást, különösen a Kaliforniát. Hanem az iparcsarnok fénypontja a Németország kiállítása, melyhez Franciaország és Ausztria sorakozik, s emeli az iparcsarnok látványosságát. Az Egyesült-Államok kiállításának hatását az izléstelen elrendezés rendkívül csökkenté. Különb, a mi a belső berendezést illeti, az amerikai kiállításoknál izléstelenség gyakran fordul elő.

Magyar kiállítókkal, fájdalom, nem igen találkozunk, az egy Zsolnay gyárát és a magyar származású, de bécsi kiállító Yáray Sándor dekorátor kiállítását kivéve. Méltán sajnálkozhatunk akkor is, ha a képzőművészetek csarnokát tekintjük végig. Mondható, hogy a világ minden nemzete képviselve van, csak a magyar művészet hiányzik, pedig bátran emondhatjuk, hogy jól megállotta volna a versenyt; magyar művészetünk nemzeti jellegével, melyet a közelmúltban sok tekintetben kifejezésre juttatott, méltó elismerésre számíthatott volna.

A kiállítás látogatottsága csak az utóbbi időben mondható kedvezőnek, minek oka egyrészt az Egyesült-Államok nagy kiterjedése, melynek távolabbi részeitől Chicagó igen messze van; másrészt a vasuti menetdíjak, aránytalan magassága, melyet csak is augusztus 1-től mérsékeltek.

A látogatókat naponta 200,000-re számítot-ták, pedig — kivéve az utóbbi pár hetet — átlag nem volt több, mint 80,000; ebből azonban még le kell számítani 18—20,000 ingyenes látogatót.

Az amerikaiak nagy hibát követtek el már a kiállítás építésében, mely nagyszámú, terjedelemben a szélsőségig túlmélt a kellő határon; nem egy kiállítási épületet találunk üresen, melybe nem volt mit bele helyezni. Azután az az elbizakodottság, mely az amerikaiakat jellemzi. Ők csak magokra számítottak, mint látogatókra és semmi idegen népségre, kivéve a gyárosokra és kereskedőkre, ki a kiállítás által érdekelve voltak. Így nem csoda, ha — mint hiteles forrásból tudom, — 22,000,000 forint veszteségre lesz a kiállításnak.

A hangulat Chicagóban már is nyomott. Naponta ezrével látjuk a dologtalan munkások csoportosulását, kiknek legnagyobb része már hónapok óta kenyér és munka nélkül tengődik, mert a munkaadók jövedelme tetemesen csökkent, s az üzletek pangása bekövetkezett.

A kíváncsiság a külvárosrészekbe is elvezetett, hol a szegény bevándorlók és napszámosok tanyáznak. Itt látni aztán igazában a nyomor, az elhagyatottság képét. Apró faépületekben élnek nagyszámú kivándorolt honfitársaink, kik jó reménység fejében hagyták oda hazájukat. Mikor beszédbe elegyedtem velök, nem egy panaszkolta boldogtalanságát s a keserű csalódást, mely itt az új világban érte. Csak annyit ohajtanak már, hogy hazájokát még egyszer viszontláthassák. Ilyenek ezren meg ezren nyomorognak itt. Az ily városnegyedben undorító tisztatlanság van. Valóságos patkány-tanya. E patkányok roppantul felszaporodva, még az utcáin futkosva is láthatók.

Hogy munkához mily nehezen jut a szegény nép, napszámos, mint iparos egyaránt, azt ta-

paszthalhatjuk, ha kora reggel az üzleti helyiségek és műhelyek előtt elmegyünk. Ötven-hatvan ember egymás hátán várja, míg a műhelyek és boltok ajtai felnyílnak, hogy a tulajdonostól munkát kaphassanak. Felkerestem a Magyar-Egyletet is. Panaszon kívül ott is alig halhatni mást. Igazán ohajandó volna, hogy a kivándorlást lehetőleg megakadályozzák, mert ez által sok embert mentenének meg a legnagyobb nyomortól.

Azonban az itt tapasztaltakat egy rövid tudósítás keretében befoglalni teljes lehetetlen, azért majd adandó alkalommal, máskor mondom még el, a mit elmondani érdekesnek és érdemesnek tartok.

AZ OROSZ HAJÓHADOSZTÁLY LÁTÓGATÁSA FRANCZIAORSZÁGBAN.

AVELANE OROSZ TENGERNAGY.

Az orosz hajóhad mai napság minden esetre komolyan számba vehető haderő, melynek azonban háború esetén csak a Fekete- és Fehér-tengeren lehet működni, mivel az orosz diplomácia eddigelé a hadászattal fontos Földközi-tengeren csak egy közén-állomásra sem birt szert tenni, mely nélkül pedig ott hajóit nem tarthatná. Olaszország, mint a hármás szövetség tagja, e czélra és czárnak még a legkisebb kikötőjét sem engedheti át, ha pedig ezt a mostani viszonyok közt a francia kormány tenné meg, ez ellen a többi nagyhatalmasságok okvetlenül tiltakoznának.

Az orosz hajóhad azon osztályát, mely jelenleg Toulon alatt állomásoz, Avelane tengernagy vezette oda Kronstadtból, mely jelenleg Oroszország legerebb hadi kikötője. A hajóhad nagyobb része Sebastopolból a Fekete-tengeren uralkodik, habár ott háború esetére az angol hajóhad nagyobb erejével kellene mérköznie, a mint 1854-ben, mikor az oroszok teljesen levertek. Így állván a dolgok, az orosz hadihajók megjelenése Toulon alatt csakis egyszerű tüntetésnek tekinthető, mely a mostani helyzetet meg nem változtathatja. Avelane tengernagy vezénylete alatt a «Pamiat-Azova» czirkáló, az «I-ső Miklós cár» vértés hadihajó, «Nakhimov tengernagy» és «Rynda» czirkáló és a «Teretz» nevű ágyusaszád érkeztek Toulonba.

Avelane ellentengernagy Svédországban született; jelenleg alig ötvennégy éves, de már 1891-ben nevezetett ki ellentengernaggyá. Ezelőtt néhány évvel Kronstadtnban, mint az orosz hajóhad vezérkari főnöke, nagy részt vett a hajóhad szervezésében, melyet a párisi békekötés óta lázas erővel folytatnak.

Avelane tengernagy a most említett orosz hadihajók tisztikarával Toulonból, hol tüntető ünnepélyes fogadtatásban részesült, Párisba utazott.

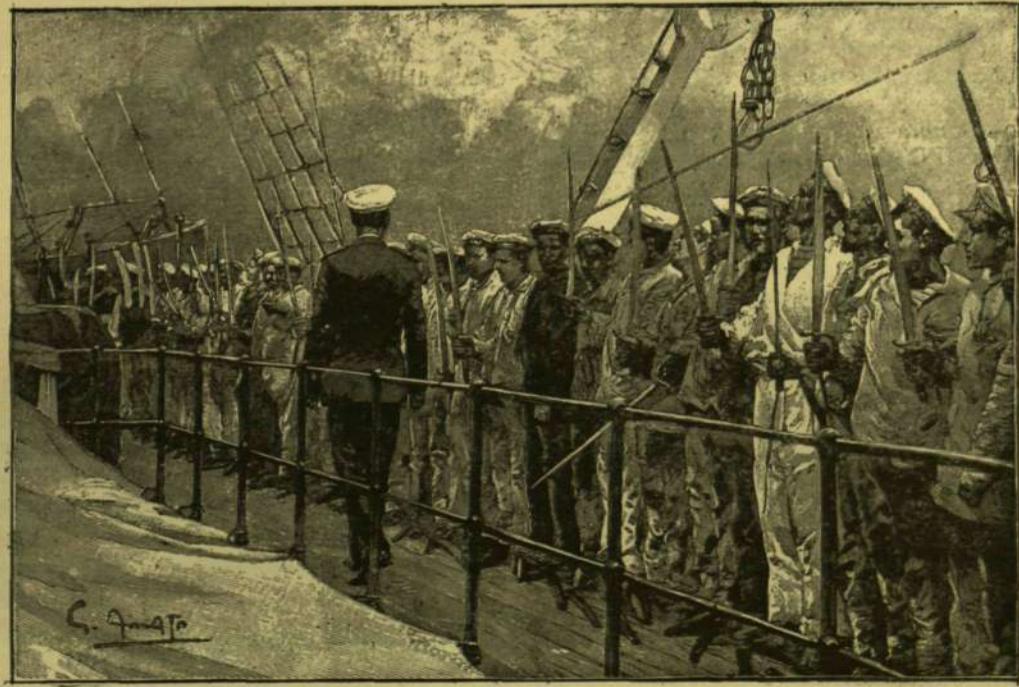
Itt Carnot a köztársaság elnöke és Páris város hatósága az orosz tisztek tiszteletére fényes estélyeket és lakomákat rendeztek, mely alkalommal élénken hangoztatták a francia-orosz barátság szükséges voltát, habár ezelőtt alig 39 évvel — 1854 október havában — midőn a francia csapatok Sz.-Arnaud tábornag alatt Toulonból a Krimába indultak, alig volt francia ember, a ki Oroszországnak halálos ellensége ne lett volna.

A LEHIRESEBB RÉGI TEMETŐBŐL.

Halottak napján nemcsak a közel múltban elhunyt ismerősök, de a rég porladó halottak emléke is közelebből érdekel mindenkit. Ezért emlékezzünk meg az alkalmából a leghiresebb régi temetőről, a thébeiről. Leghíresebbnek mondhatjuk méltán, mert bár a földgömb minden részében, még Afrika belsejét sem véve ki, tártak fel újabbban a kutatók hajdankori nagy sírhelyeket, így hazánkban is, Keszthelyen, egyik sem volt oly nevezetes, tudományos és történeti szempontból, mint az a temető, melyet 1881-ben fedeztek fel Egyiptomban, a hajdani Thebe mellett, hol sok más nevezetesség között egyszerre negyven egyiptomi királynak a mumiáját találták meg, köztök a világhírű Rhamsesét.

Maga a Rhamses név egy fejezetet képvisel a világtörténelemben, rég elmúlt idők nagy emléket. II. Rhamses faró több mint háromezer évvel ezelőtt élt Kr. e. 1400—1250 között, s az egyiptomi fejedelmek XIX-ik dinasztíájának volt leghíresebb tagja; oly nevezetes hódító a maga korában, mint sokkal később Nagy Sándor, Caesar, vagy I. Napoleon. Diadalmas fegyvere megfordult mindenütt az akkor ismert világ legszélsőbb határaig, a Földközi-tengertől az Indusz s a Fekete-tengertől Athiopiaig. A görögök, s ezek után a biblia Sesostris név alatt ismerték. Emleke ezenkívül mesés nagy épületekben maradt fenn a Nilus völgyében. Várost építtetett saját nevével nevezve; ő ásatta az ösvilág legnevezetesebb csatornáját s többek közt egy óriási oszlopos palotát, melynek romjai között mai napig fennmarad a nagy uralkodónak képünkön is látható kolosszális szobra, mely egyetlen vörös gránitkőléből faragott ülő alak, az egyiptomi szobrászat legnagyobb emléke. Hatvanhat éven át uralkodott Egyiptomnak e legnagyobb faraója, s a történeti nyomok azt látszanak bizonyítani, hogy az ő dolgozó rabszolgái között voltak palotáinak építésénél a zsidók is, kik Mózes korában itt rabszolgák voltak.

A sors ironiája, hogy ennek a hatalmas fejedelmnek sírboltját tulajdonkép egy — maeska fedezte föl. Történeti emlékekből és papyrus föliatokból rég ismerték már nevét, de sem a sok ezer ismert munnia között nem találtak reá, sem a glükából nem került ki az ő mumiája. Egy sziklaoduban elrejtve hevert s ott vezetett nyomára egy maeska, mely a rejtett oduból véletlenül egy vászondarabot hozott ki. Akkor, a mikor ez történt, már az egyiptomiak is tudták a régi papyrusok értékét; azért elítölték a leletet s csak egyes darabokat adtak el egyenként az európaiaknak. Végre egyik vallomást tett s annak nyomán az egyiptomi kormány megbízásából Brusch Emil, a jeles egyptologus, 1881 július 4-én elment a lelet helyére. Thebe nyugati részén a Derr-el-Bahri rom mellett, hol a Hatason királynő által épített s képünkön is látható palotaszzerű rom van, merdek mész-

AZ OROSZ HAJÓHAD LÁTÓGATÁSA TOULONBAN. — Szemle a «Pamiat Azova» hajó legénysége fölött.

kőszirtek által egészen elrejtett helyen volt a föld alatti sírkamara. Kötelek, gerendák és csigák segítségével ereszkedtek le a mintegy 46 lábnyi mélységbe, hol több kisebb-nagyobb üreget és folyosót találtak, zsúfolva koporsókkal s más emlékekkel. Háromszáz arabbal két teljes napon át dolgoztatott Brusch, míg a tömördeket napfényre hozta s aztán a Kairó mellett levő nagy bulaki múzeumba szállíttatta. Többek közt 3700 osirisz-szobor, 40 kanopa s mintegy 100 falada volt ott a koporsókon kívül, telve becsebbnél becsebb emlékekkel. A mumiák csaknem kivétel nélkül séreületlenek voltak s némelyik oly érintetlen, mintha csak tegnap göngyölték volna takaróba. Valamennyit virágkoszorú és lótosz szirmok, borítottak, melyeknek színük esodálatos módon épen maradt egész a mai napig. Minden jel arra mutatott s később papyrus feliratok is igazolták, hogy az egész temetkező hely a XXI. dinasztia Ammon papjainak rendeltéből hevenyében készült s oda rejtették el a régi faraók tetemét, mivel abban az időben már nagyon elszaporodott a halott-rablók száma, kik a faraók ismert sírboltjait feltörték. Nem lehetetlen, hogy a mint Attila temetéséről mondja a hagyomány, a temetkezés munkásait itt is megölték; így a hely is feledésbe merült s csak most, több mint háromezer év múlva fedezték fel azt véletlenül, megcáfolyva ez által a régieknek azt a jámbor hitét, melyen a mumiakészítés is alapult, hogy t. i. a vándorló lélek a halál után háromezer évvel ismét visszatér régi porhüvelyébe.

A tudományra nézve minden esetre kimondhatatlan nagy becsei ez a fölfedezés. A bulaki múzeumban, melyet a lelet után meg kellett nagyobbítani, a tisztviselők és szaktudósok az azóta elmúlt egy évtized alatt folyvást és fölkép az itt talált emlékek tanulmányozásával foglalkoznak, csaknem minden év új meg új nagy-szerű fölfedezéseket hoz napvilágra; így ma már egészen más színben látjuk Egyiptom régi történetét, a 3000 évvel ezelőtt élt nemzedékek életmódjáról ma már meglehetősen tisztá ismertünk van. Képek és szobrok, melyekből egy párt bemutatathatunk, világosan élénk tüntetik az iródiákok, a királyok és rabszolgák alakjait, a vallásos életet, melyek közt különösen érdemes megfigyelésre a végső ítélet képe, hol a sakálfejű Anubis istenség mélegre teszi az elhunytak lelket és szívet, hogy megtudja méltók-e azok az üdvözlésre. Látjuk továbbá képeinken a mumiák tova szállítását a halottak városába, sírató asszonyok kíséretében, a halott megáldását a papok által a száj és szem megnyitása szertartásával, a lakodalmi vendégség rajzát, a részegek tovaszállítását és más, az akkori élet ismeretére vonatkozó tárgyakat.

Mindezek a képek a halott kamrák kiegészítői voltak. Minél gazdagabb és tekintélyesebb volt a halott, annál több díszt adnak sírjának. A képek nagyobb része a siron túl kezdődő életre vonatkozott. A nap bárkaja viszi a halott lelket az alsó és felső ég csillagképei között, sakálók

vontatják azt, hű társak űzik vissza a kigyót, mely a csónakot az alvilág felé hajtja. Elérve a rendeltetési helyre (bua), a nap megvilágítja az elhunytak és démonok ülő helyét s csodálatos képek tűnnek fel: kigyók, emberalakok fej nélkül, óriási csuszó állatok, fejükre álló emberek s minden felett a csónakra hajolva óriási női alak, az égi istennő, kinek kék testét csillagok borítják s a kinek hátán megy a naphajó kelet felől nyugatra vagy, ha az éjjele egét ábrázolják, estől reggel felé. A holttest megérkezése után következik a fenn említett végső ítélet. A halottak könyvének 125-ik fejezetében előszámálják a 42 halalos bünt, melytől megtisztulnia kell minden halottnak, mielőtt az istenekhez jutna s erre szolgál a hároméves év.

Legérdekesebb tárgyak maguk a mumiák, a megörzött halottak. Ma már legalább képekből ismerjük őket s tudjuk, hogy a gúllak, az építészeti eme remekei, melyeket hajdan a világosodók közé számítottak, szintén ily mumiák megörzésére szolgáltak. Igen természetes, hogy a sok évezred alatt a mumiák készítése nagy változásokon ment keresztül, annyira, hogy most már a szakferfiak hozzávetőleg külsőleg is meg tudják határozni a mumia korát. Nagyjában azonban minden mumia egyforma. A halottat behalmozás előtt megtisztították a könnyen romlandó részeket, az agyvelőt horgos pálcikákkal az orrlyukakon át szedték ki, behalmozás után a testet begöngyölték papirusba, melyre képeket is felírták a halottnak nevét, állását és életörténetének vázlatát, e mellett különféle vallásos idézeteket. Az egészet betették az ismert emberalakú koporsóba s annak tetéjére ismét rá festették a halottnak arcvonásait, melyek néha oly hívek voltak, hogy közelebb már valóóság arcképgyűjteményt lehetett látnunk Budapesten is oly emberekrol, kik 2000 évvel előbb éltek, mint a honalapító Árpád született, kinek arcképe még csak leírásban sem maradt fenn. Nem ritka eset, hogy egyes mumiák arca teljes épségben megmaradt; ki lehet rajta venni a vonásokat, melyek még ily nagy idő múlva sem visszatartoztak, mint a halottak vonásai lenni szoktak. Az ajkak félig nyitva vannak s látni engedik a felső fogakat. A szemgolyók rendesen hiányoznak s az orrlyukak az agyvelőnek fentebb említett eltávolítása végett mesterségesen kitágítottak.

Ly épen megmaradt koponya a nagy Rham-sesé is. Erélyes, sötet szarnoki arcot észlelhet rajta még ma is a lélekbuvár, bár abban az időben, mikor meghalt, már 80 éven felül volt. Nevezetes, hogy még a családi rokonságot is feltalálhatjuk a síremlékeken, mert Rham-sessel együtt találták atyjának, I. Sethos előbbi uralkodónak mumiáját, ki szintén nevezetes uralkodó volt. 1886 ban június 1-én a khedive és sok előkelőség jelenlétében bontották ki a nagy faraó mumiáját. Meglepett mindenkit a hároméves évnél régibb halott arczának épsége. Orra erősen hajlott, mint a Bourbonoké, feje felül kiborított, de a halánték körül és hátsó koponyán megmaradt haj igen finom és puha. Színe a behalmozásnál használt szerek hatása folytán sárga lett. Karjai keresztbe vannak téve; körmei és ujjai, valamint lábai vörösrőre festettek. A mumia hossza 173 centiméter s így az összeszáradás következtében beállott különbözetet is hozzáadva a nagy fejedelem jó magas ember lehetett. Vele egyidejűleg bontották ki *Aahmes-Nofest-ari* királynő mumiáját, ki a XVIII-ik dinasztiából először uralkodott Amazis faraó neje volt, meglepetésükre a kibontott mumiában *III. Ramzes* király holttestére akadtak, mi azt bizonyítja, hogy a mumiákat már a hajdanokban is fölfontották s a visszahelyezéskor a koporsókat elcserehették.

Igy történt ez anyyi ezer év után. Ma csak fejezi fel Egyiptom legnagyobb uralkodójának a holttestét, egy másik idegen koporsóba kerül. Most ott vannak mind együtt a bulaki múzeum-ban, s az ott járó utazók bámulattárgyai.

SZÍNHÁZ.

Duse Eleonora a népszínházban.

Duse a mult hét végén kezdte meg előadásait a népszínházban Gauthier Margittal, a melyet első itt időzése alkalmával ismételtelen bemutatott a városi színházban, s a mely ezúttal is kétszer szerepel repertoírjában. Lesz alkal-

munk bővebben foglalkozni ezzel a rendkívüli tehetséggel a szerepeiből nyeredő összbonyomlás alapján; most egyelőre csak azon hatás jelzésére szorítkozunk, melyet a népszínházba gyűlt előkelő közönségre gyakorolt. A bemutatott est hatása kissé mérsékeltebb volt, mint a melyet a városi színház nyári Gauthier Margitja az újdonság ingerével elért, a második est meglepetés számba ment, a harmadik elragadótt. A meglepetést a «Váljunk el» szerezte, az elragadtatást «Odette»-nek köszönjük. Az elsőben a pajzán elem inceskedik a színpadon, a második egy súlydient szomorú végének története. Hogy a szomorú történetekben könnyet sajtól, azt tudtuk, de hogy kacagatasson is, az meglepett. Nem adta ugyan azt a «Váljunk el»-t, a mit Sardou irt, hanem adott egy saját lényéhez önmaga által alkotott Cyprinet; de azt aztán keresztül vitte a színpadra kilépése első percétől mindvégig, következetesen. Oly egyhangú elismerésre azonban még se talált, mint Odettejével. Hallható volt egy-egy nézeteltérés a felvonások között, sőt akadtak olyanok is, a kik az elsőjeget Ando úrnak ítélték oda. Ő a férjét adta eleganciával és szerepe jellegesen egészen megfelelően. Odette nevére nem volt nézeteltérés. Ez egy csapathatlan jeltől kétségben felül megállapítható. Sirtak, könyeztek minden oldalon. A ki nem könyezett, annak az a visszafajós kínos küzdésébe kerülhetett. A gyermeke által elítelt bűnös anya gyöttrődését igazabban adni nem lehet. Duse azt nem játsza, hanem átéli s ép ezen átélés révén abba a családjába visz, mintha nem is a színházi nézőtérre ül-nénk, hanem mintha valahol egy igazi családi tragédia tanújává tenne bennünket a véletlen. Pénteken a «Fernando»-ban lép fel, szombatban pedig ismétli a «Kameliás hölgy»-et.

A KORONÁZÁS EMLÉKÉRME.

Budapest fő- és székváros hatósága még tavaly elhatározta, hogy a koronázás 25 éves jubileuma ünnepélyeinek emlékére művészi érmet készített. Ő Felsége számára. Az érem, vert aranyból. Most készült el, s a fővárosi küldöttsége az okt. 23-iki általános fogadtatásokról nyújtotta át ő felségének, a budai királyi lakban.

A nagy arany érem 18 karatos legfinomabb aranyból van, 613 gramot nyom s értéke körülbelül ezer forint. Elkészítését egy fiatal művészre, *Szárnovszky* Ferenczre bízták. ki sikerülten meg is felelt a megbízásnak.

Az érem egyik lapján szépen kidolgozva a királyi mellképe látható, huszártábornoki egyenruhában, s mint jobbjában köcsögtollas kucsmáját tartja. Körirata ez: *Ferencz József Magyarország királya koronázási jubileumára. Budapest fő- és székváros.* A háttér két oldalán pedig az évszámok: *1867. jun. 8. — 1892. jun. 8.* A másik lap pedig az eskü-tétel ünnepélyes jelenetét tünteti föl, mikor a koronás király a miniszterek, az ország nagyjai, a főpapok jelenlétében leteszi az esküt az alkotmányra. A háttérben a budai királyi palota látszik. A csoportban igen finom kivitelben az egyes alakok is fölismertethők, így gr. Andrássy Gyula, és Simor herceg-prímás, stb.

Az érem fölírását *Czobor* Béla egyetemi tanár tervezte stíluszerűen. Összesen csak három példány készült: egy arany, a király részére, egy ezüst, a létesítendő fővárosi múzeumnak s egy bronz, a nemzeti múzeum számára.

A küldöttséget, mely a polgármesterekből, s bizottsági tagokból alakult, *Ráth* Károly főpolgármester vezette, s ő mondta el, hogy a főváros a nemzeti nagy ünnepet nagyjából alapítvány mellett művészi kivitelű éremmel is meg akarta örökíteni.

A király látható elégedettséggel köszönte meg a főváros figyelmét, azonnal megtekintette az érmet, tudakozódott készítőjéről, és nagyon elismerőleg szólt.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET

«Az osztrák-magyar monarchia írásban és képen» című nagy hon- és népismerető vállalatnak már tíz köteté van készben. E tíz kötet összesen 188 füzeten jelent meg, közel kétezer rajzzal. A monarchia mindkét államának természeti állapotait és közös történetét előadó *Bevezető kötet*en kívül, hazánk ismertetésére eddig három külön kötet jutott, de ez a három kötet oly nagy terjedelmű, hogy négyfelé is fölér a többi közül. A legújabbban megjelent füzetekkel két új kötet indul meg, egyik *Csehország*,

másik pedig mint *Magyarország IV. kötet* hazánk dunántúli részének leírásával foglalkozik.

A IV-ik magyar kötet 1-ső (az egész műnek 190-ik) füzetében két becses közlemény van, az első. A «*Dunántúl*» czímmel *Eötvös* Károly irta áttekinthető bevezetéssel az egész kötethez. Az élénk tollú és tárgyát alaposan ismerő író épen olyan tanulságos, mint vonzó képen mutatja be e nagy fontosságú, mind multjában, mind jelenében nagy szerepet vívó országrészt, melynek következő részletes leírásában is kiváló részt fog venni. A másik közlemény, mely ebben a füzeten csak megkezdődik, *Gonda* Béla írja. alapos szakismerettel tárgyalván a Dunának Magyarországon áthaladó egész szakaszát úgy vizrajzi, mint szabályozási és hajózási tekintetben. E hatalmas folyam leírása épen a Dunántúl ismertetése mellett van legjobb helyen azért is, mivel éjszak és kelet felől mindentűz ez a határa a dunántúli országrésznek, meg azért is, mivel állandó hatással volt és van a Dunántúlnak úgy történelmi és közgazdasági életére, mint művelődésének minden irányú fejlődésére. A tartalmas füzet érdekességét tiz művészi rajz emeli, melyek *Háry* Gyula, *Keleti* Gusztáv és *Vágó* Pál festőművészeinkről valók. A vállalat becsét kiválóan fokozza az, hogy mind az írók, mind a rajzolóak a helyszínen tett személyes tanulmányok alapján készítik belé dolgozataikat eleitől kezdve. A vállalat a magyar kir. államnyomda kiadványa s Révai-testvérek bizományában jelenik meg. Egy-egy füzet ára 30 kr. A füzetek akár évi előfizetés útján, akár egyenként bármely hazai könyvkereskedésben megrendelhetők, illetőleg megszereshetők.

«Egy magyar nábob», *Jókai* kitűnő regényének képes díszkiadása elkészült, s e napokban becsátotta közre az Athenaeum nyomdái társulat egy nagy kötetben. Ezzel kezd meg az Athenaeum a nagy író legkedveltebb regényeinek illusztrált kiadását.

A Jókai-jubileum mozgalmait semmi sem emelheti annyira, mintha a magyar közönség minél nagyobb számmal szerzi meg a költő műveit. A «Magyar Nábob» most megjelent illusztrált kiadása finom vastag papírra nyomva, 500 nagy oldalt foglal el, a szöveg közt hatvankét képpel, s nyolcz külön színes aquarellel. Ezeket *Goró* Lajos rajzolta. Elöl van a költő fényesített arcképe. Az új kiadást *Jókainak* egy most irt előszava nyitja meg «A Magyar Nábob megköltése» czímen, melyben visszamelegzéseket közöl e munkája tárgyáról, személyéről. Negyven éve múlt, hogy a költő megírta e regényt, de a különböző irodalmi irányok, a regényírás művészetének fejlődése semmit sem vontak le határsábról, mert igazi költői mű, az elmúlt idők társadalmának, politikai viszonyainak megragadó rajzával s az előadás bűbájával. Ára füzve 7 frt, díszes vászonkötésben 9 frt, félbőrbe kötve 10 frt.

«*Iljics Iván halála*», regény, irta *gróf Tolstoj* Leo, oroszból fordította *Szabó* Endre. A híres orosz író e regénye a *Könyves Kálmán* nyomdai társaság által közelebb megindított «Regénytár» 3-ik köteté, csinos vászonkötésben, Richter Aurél rajzaival.

Szerkesztő-változás. A nagy-várdi «*Szabad-ság*» szerkesztését *Rác* Mihálytól *Thevrewk* István ismert novellista vette át.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia okt. 23-iki ülését *Zichy* Antal elnöklele alatt tartotta, s érdekes tárgyak voltak napirenden.

Heinrich Gusztáv r. tag bemutatatta *Kazinczy* *Ferencz* levelezésének IV. kötetét, melyet mint az előbbieket is, dr. *Váczy* János rendezett sajtó alá. A kötet 250 levelet foglal magában az 1806—1807. évekből. Ezek közül 133 *Kazinczy* saját levele, a többi válasz az ő leveleire. E kötet is ugy irodalom- mint általános kulturtörténeti szempontból érdekes. A politikai események sorában előtérben áll a magyar nyelv ügye. A levelekből kitaníthatjuk, hogy *Kazinczy* bámulattal veszi körül Napoleon nagy alakját. *Kazinczy* irodalmi működése e levelekben háttérbe szorul, deannál inkább foglalkozik a magyar nyelv reformjának ügyével, melyet *Révay* Miklós történeti álláspontjával szemben tisztáznai és megvédeni igyekszik. Az előadó szükségesnek mondja, hogy a levelezés kötetét gyorsabban megjelenjenek meg, mert a mostani mód mellett csak uo-káink fogják bírni a teljes művet.

Goldziher *Izák* *Szász* *coburg* *gothai* *Fülöp* herceg numizmatikai dolgozatairól tartott előadást, mely nemcsak a numizmatikusok, hanem a történet-szek részére is érdekellet birt. A herceg néhány arab pénzdarab eredetét fejtette meg s azok felírásainak értelmét. — Végül *Halász* *Ignác* mutatta be dr. *Balassa* *József*nek «A szlavoniai magyarok és nyelvük» című értekezését. Ezétek tájékán 4 református magyar község van, az egykori *Valkó* megye régi magyar lakosságának maradványai: *Rétfalva*, *Harszt*, *Szent-László* és *Kórogy*, lakosságuk mind-össze mintegy 4000 református. Az előadó érdekesen ismerteti a vidék történetét s az ottani magyar

BUDAPEST FŐ- ÉS SZÉKVÁROS ÁLTAL A KIRÁLY KORONÁZÁSI JUBILEUMÁRA KÉSZÍTETETT EMLÉKÉREM.

nép küzdelmeit. E községek életmódjukban sok ósi eredetiségű őrítet meg. Életmódjukat a házközösség képezi. A vagyont nem osztják szét a gyermekek között, hanem együtt maradnak s a fiúk az új asszonyt apjuk házához viszik haza. Az itteni magyarok nyelve az alföldi nyelvjárás területéhez tartozik, de sok eredeti és régies vonás maradt fenn náluk, mert századok előtt szakadtak el tőlünk. Sok régi magyar szó is maradt fenn náluk. Az érdekes felolvasást megtapsolták.

A *Kisfaludy-társaság* okt. 25-én tartott havi ülésére nagy közönség gyűlt össze. *Gyulai* Pál elnököl, ki azzala jelentéssel nyitotta meg az ülést, hogy *Zala* *György* már megmintázta *Csiky* *Gergely* mell-sobrárt, s meghívja a társaságot a szobor megtekintésére.

Hegedüs *István* olvasta fel ezután három költeményét: «*Arnyék*», «*Verőfényben*» és «*Hivallomás*» czímmel, melyekben a költő a természet szemlélete közben támadt reflexióinak ad kifejezést. *Zichy* *Antal* pedig egy korrajtot olvasott «*Mikor* meg az emberek megbecsülték egymást» czím alatt, melyben az 1835—6. országgyűlés vezetői érdekes világot. *Kölcsey* *Ferencz*ről, az elagott felsőbüki Nagy Pálról, ifjabb *Wesselényi* Miklósról, *Széchenyi* *Istvánról* s az öreg *Dessewffy* *József*ről mondott el jellemző adatot és ezzel az akkori politikai és társadalmi világot is jellemezte, mikor még a pártfogalm helyét a szoros barátság s egyzersmind az egymással szemben szigorúan gyakorolt erkölcsi cenzúra pótolta. Beszél az akkori országgyűlési ifjúság szerepléséről is. Végül *Vargha* *Gyula*, *Radó* *Antal* vendég *Firduzi* fordításból mutatott be terjedelmes részt, mely a «*Sah* *Nameh*» eposznak egyik leg-szebb része és *Szjav* *ny* királyi tragikus végét éneklimeg. *Radó* az eredeti perza nyelvből fordítja *Firduzi* világhírű munkáját. A halgatóság a felolvasásokat megjelente.

Nagy adomány a nemzeti múzeumnak. *Semesy* *Andor*, akadémiai tag s a nemzeti múzeum tiszteletbeli öre, ki már oly sokat áldozott kulturális célokra s különösen a nemzeti múzeum s a földtani intézet gyűjteményeire, most újabban a nemzeti múzeumnak 16000 frt értékű ásványgyűjteményt adományozott.

MI UJSÁG?

A királyi udvar Budapesten. A királyi pár okt. 24-ikén Gödöllőről Budapestre érkezett, hol két hetet tölt. Déli egy órakor jöttek meg, s az indóházban *Ráth* *Károly* főpolgármester, *Beniczky* *Ferencz* főispán és dr. *Sélley* *Sándor* főkapitány várták. Király és királyné őfelségök örömeiket fejezték ki, hogy ismét Budapesten lehetnek, aztán az egészségi viszonyokról kérdezősködtek. A főpolgármester megnyugtatólag válaszolt, említve, hogy nehány kholera-eset fordult elő. «Egy-két eset nem is számit», jegyezte meg a királyné, ki a legjobb színben van. Ő felségöket az indóház előtt egybegyűlt tömeg lelkesen megjelente, s ez ismétlődött utközben is, kivált a lánchídnál és a királyi palota környékén. Este 6 órakor udvari ebéd volt, melyre az ép Buda-

pesten időzött indiai fiatal fejedelem, a *kapurthali maharadsza* is hivatalos volt, ki drágakövektől ragyogó sárga selvem kabátban, arany csíkos fekete nadrágban és fehér turbánban jelent meg.

A király látogatása *József* főhercegnél. A király e hó 25-ikén meglátogatta *József* főherceget és családját. A főhercegi család épen ebédnél ült. *József* főherceg és családja természetesen a fogadóterembe akartak sietni; ő felsége azonban az asztalnál marasztalta őket, s maga is az asztalnál foglalt helyet. A látogatás félórát tartott.

A királyné október 26-ikán délelben meglátogatta az országos nőképző egyesület zöldfa-utcai intézetét, melyben ezéltől kilencz évvel volt utoljára. Az intézet azóta tetemesen átváltozott, megbővült. Ő felségét a választmány hölgyei és a tanárok fogadták s *Veress* *Pálné* elnök üdvözölte.

A királyné bemutatattá magának a jelen voltak, s mindenikét az intézetről kérdezősködött. Örömmel hallotta, hogy az intézetnek 350 növendéke van, kik közül 70 benlök. Az intézeti lánykák nevében *Probstner* *Inez* mondott üdvözlő szavakat, és szép bokréttát nyújtott át. Ő felsége végig nézte az intézet helyiségeit, több lánykát megszólított s folyton kérdezősködött; végül beírta nevét a látogató könyvbe. Mikor gr. *Teleki* *Sándorné* megköszönte a királyné kegyességét, ő felsége legmelegebb elismerését fejezte ki. Ezalatt az utczán nagy tömeg gyűlt össze, s lelkesen éljenzte a távozó királynét. Ő felsége a királyi lakba visszatérőben a váci utczában levő *Marton-féle* diszmkereskedésbe is bement s több tárgyat vásárolt.

Stefánia özvegy trónörökösné menyasszonyi ruhájá. *Stefánia* özvegy trónörökösné a menyasszonyi ruháját miseruhává alakította át és a bozoni plébániatemplomban ajándékozta. A díszes miseruha fehér selyemből van, s rendkívül gazdag ezüsthimzéssel van díszítve. Remekül van kivarrva rajta a Habsburg-ház és a belga királyi ház czimere. Bozenből érkezett tudósítások szerint a miseruha e hó 19-én érkezett Bozenba *Stefánia* főhercegnő egy levelével, a melyben kéri, hogy a plébániatemplomban imádkozzan érte is.

József főherceg és *Jókai* jubileuma. A *Jókai* jubileumát rendező nagybizottság élén most már az ország legnépszerűbb főhercege, nemzeti mozgalmaink lelkes pártfogója, *József* főherceg áll, kit mint a honvédségnek huszonöt évvel ezéltől kinevezett főparancsnokát december hóban az ország szintén fényes ovációban készült részeseíteni. A *Jókai* bizottság nevében b. *Eötvös* *Loránd*, mint elnök, levelet intézett a főherceghez, tiszteletteljesen kérve, hogy a védnökséget elfogadni kegyeskedjék. Kifejezte a meggyőződést, «hogy a legmagyarabb főherceg, a ki részese minden örömünknek, osztálya minden bánatunknak, velünk együtt örvend a kincsnek, a melyet mi *Jókai* Mórban a magunknak vallunk és ünnepli a géniusz, a mely egymagában ötven év alatt egy egész irodalmat alkotott.»

A főherceg a következő szép levélben válaszolt:

«Méltóságos uram!

«A *Jókai* jubileum bizottságának hozzáam intézett felszólítását legbensőbb örömmel fogadtam és mint a magyar irodalom dicső előharcosának, jubiliás hazai költőnknek igaz barátja, a megindult mozgalom védnökségét legszívesebben fogadom el.

«Együttal kérem Méltóságodat engem első-fizetőik sorába feljegyeztetni, a kik *Jókai* pártalan műveinek díszkiadását óhajják bírni és mellékelve származtatok át 3 példányra 600 frtot.

«Kedves emlékek ezen munkák régmúlt időkből, midőn távol földön olvasásukban otthon érzém magamat.

«Fogadjá Méltóságod benső ragaszkodásom kifejezését, melylyel maradok váltig.

«Alesuthon, 1893. október hó 20-án

őszinte tisztelője

József főherceg s. k.»

Az egri érsek ünnepe. Október 25-ikén volt husz év, hogy dr. *Samassa* *József* elfoglalta az egri érseki széket. Az érseki egyházmegye, Hevesmegye és Eger város fölhasználta az alkalmat, hogy a nagyrédmű egyháznagy iránt kifejezze ragaszkodását és eláraszsa jókívánásaival.

Az ünnepélyeket négy napra osztották be. Okt. 25-ikén a megyei kath. tanítószá, a központi papság tiszteltgett, este az egri dalkör adott szerenádöt katonai zenekarral, s a városot kivilágították. Hevesmegye és Eger küldöttsége vasárnap jelenik meg *Kállay* főispán vezetésé alatt.

Október 26-ikán az egri papi nyugdíjintézet évi közgyűlése volt a Lyceum nagytermében. Nemcsak a papság gyűlt itt össze nagy számmal, hanem a megye és város intelligenciájából is sokan előre tudva, hogy az érsek nagy beszédet fog mondani, s kiterjeszkedik a napirenden levő egyházi kérdésekre is. Az érseket küldöttség hívta meg a gyűlésre és szünni nem akaró éljenzéssel fogadták. *Samassa* érsek beszéde az egri ünnepélyek legnevezetesebb része. Az első részben tanácsokat és utasításokat ad egyházmegyéje papságának: inti, hogy a közügyek mellé sorkozzanak, de őrizték meg a méltóságot és tekintélyt, hangoztatja a nemzeti zsinatok szükségét; a második részben pedig az egyházipolitikai ügyek ismertetését adja, főképp pedig az elkeresztelési kérdést. *Samassa* az állami és egyházi érdekek összeegyeztetésén fáradozott, 1890-ben ezért járt Rómában, a bécsi pápai nuncius és magyar kormány támogatásával. Utjának nem volt meg a kellő sikere, s ettől kezdve az ő utja elágazott a magyar püspöki kar utjától s többé nem vett részt a tanácskozásokban.

A beszéd nagy terjedelmű, s az egyházipolitika országgyűlési tárgyalásainál bizonyára gyakran fogják emlegetni.

Egy primás sirja. Az esztergomi bazilika kriptájában *Simor* *János* néhai hercegprimásnak sirjára a napokban helyezték el az emléktáblát, a melyet addig nem volt szabad elhelyezni, a míg a sir fölé akasztott bibornoki kalap magától le nem hullt. Majdnem három évig függött a sir fülkéje felett sér-tetlenül a bibornoki kalap, a melynek aranyos rojt-

jai lassankint lehullottak. Most tehát szabad volt emléktáblával ellátni a bazilika bevezetőjének sirlhelyét, mely eddig jeltelenül, szabadon állott Szciztovszky herceggráfné sírja mellett.

Hegedűs Sándor kitüntetése. Hegedűs Sándor képviselőt és hírlapírókat abból az alkalomból, hogy 6 felseje a Lipót-rend középkeresztjével tüntette ki, minden oldalról üdvözlésekben részesítik. A budapesti Józsefváros bizottsági tagjai és a VIII. kerületi kör küldöttségileg köszöntötték. Megjelent Berzeviczy Albert államtitkár is, a kerület képviselője. Rémi Róbert volt a szónok, azután Hegedűs beszélt, hangsúlyozva, hogy különösen jól esik neki a Józsefváros figyelmé, melyet politikai szülőföldjének tekint. — A hírlapírók nyugdíjintézete is kifejezte örömet Hegedűs kitüntetésén. A küldöttséget az intézet elnöke, Falk Miksa vezette, s ő mondta az üdvözlő szavakat is. Hegedűs megindultan válaszolt a kollegáktól való elismerés meleg kifejezésére, melyet becses jutalomnak tart.

Zala legújabb szoborműve. A kerpesi-uti temetőnek igazi ékessége Csukási József írónak, a «Budapesti Hírlap» volt szerkesztőjének síremléke, melyet a bánatos özvegy a napokban állíttatott föl. Zala György műve ez, s nagy becsű művelés készíttette. A fájdalomtól megtört Géniusz roskad le a jóniai oszlophoz, melynek tetejét Csukási mellszobra díszíti. A ritka szépen mintázott Géniusz kezéből kihullófényben van a költők szimbóluma, egy fátóval átkötött rózsakoszorú. A Géniusz arcán és alakján nagy fájdalom tükröződik. A síremlék leleplezésén báró Kaas Ivor mond ünnepi beszédet.

A gr. Károlyi kastély. Nagy-Károlyiban a régi gróf Károlyi kastély főépületének helyére, gróf Károlyi István fényes kastélyt építtet. Az épület, melynek tervezetét Meining fővárosi építész készítette, hir szerint egy milliónál többé fog kerülni. Az alapmunkálatokat már megkezdették.

Hibaigazítás: A «Vasárnapi Ujság» legutóbbi (43-ik) számának 721-ik lapján a képaláírások tévedésből felcseréltek, s a Róna József pályaműve alá a Szécsi Antal neve került, s a Szécsi Antal pályaműve alá a Róna József neve, mit ez alkalommal sietünk helyreigazítani.

HALÁLOZÁSOK.

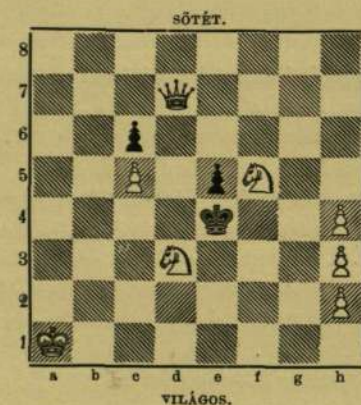
Elhunytak a közelebbi napokban: THEODÓZS BALINT, 1872-ig Nógrád megye alispánja, nyug. törvényeségi elnök, 81 éves, Tót-Szőkén. — OSTERLAMB ERNŐ, a debreczeni jogakadémia volt tanára, végelgyengülésben. Debreczenben mindenki ismerte az

őreg urat, ki évek hosszú során át tevékeny részt vett a közügyekben is. — NAGY JOZSEF, a halmi ref. egyháznak 39 évig híj lelkésze, 80 éves korában, papi működése 46-ik évében. — BOROS ISTVÁN, csányi lelkész, 31 éves, Csányban. — LEITNER KÁROLY, a kereskedelmi minisztérium nyug. levéltárnoka, a természetudományi társulat p. nztárnoka, 70 éves, Budapesten. — ALMÁSY DOMOKOS, 1848—49-iki honvéd, volt takarékpénztári pénztárnok, törvényhatósági bizottsági tag, ref. egyházi tanácsos, tüdőoltó főparancsnok, 64 éves korában, Maros-Vásárhelyen; ugyanott SZTOJKA ANTAL, a kir. tábla nyug. bírja; a vaskorona-rend tulajdonosa, 74 éves. — DARABANTI JÁNOS, postatakarékpénztári tisztviselő, Budapesten, ugyanitt TÜRÖK KAJETÁN, 83 éves. — JAROVICS ANTONLE, Baján, százit éves korában, öcsöse is 98 éves mult.

SÁNDOR LÁSZLÓNÉ, szül. Petricevich Horváth Berta báróné, Maros-Tordamegye alispánjának köztisztviselőben élt neje, 60 éves korában, Maros-Vásárhelyen. — ÖZV. TÓTH ERZSÉB, szül. Benedek Veronika, a «Falu rossza» s több jeles színű korán elhunyt szerzőjének özvegye, 46 éves korában, Budapesten, egy fia, Jenő, maradt utána. — JOÓ JÁNOSNÉ, szül. Varga Juliánna, 30 éves, Rácozkevény. — ÖZV. SÁGVÁRY LAJOSNÉ, szül. Czigány Juliánna, 87 éves, Kővágá-Orsón.

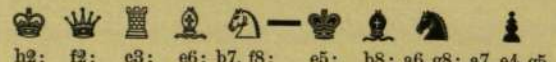
SAKKJÁTÉK.

1800. számú feladvány. Arnell K.-tól.

Világos indúl s a negyedik lépésre matot mond.

1801. sz. feladvány. Walcott G. H.-tól.

Világos indúl s a második lépésre matot mond.

Szerkesztői mondanivalók.

Anakreonból. Nehány rimbelt fogatkozását leszámítva, csinosan vannak fordítva szabalon; de Anakreonnak már szép és hü fordítását bírja a magyar irodalom.

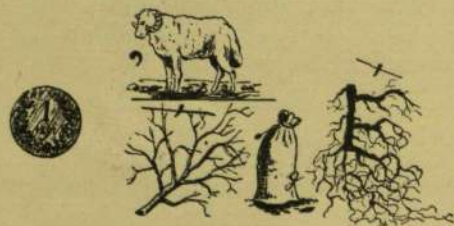
Dús lomb alatt. A gondolat nincs elég világosan kifejezve.

Két csillag. Levél egy barátomhoz. Mért ragadtam tollat? Kérde utóbbi versében. Mi nem tudunk válaszolni rá, mert versen költő hivatottságát egyáltalán nem árulnak el.

Pusztá nekem a föld. Csak műkedvelőt árul el, ki jobb ha csak magának, mint ha a nyilvánosságunk dolgozik.

Nem közölhetők: Bucsú Jennyhez. Tüzet kérek.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 42-ik számában közölt képtalány megfejtése: Félj a szerencsétől, ha nagyon hizeleg.

Heti naptár, október—november hó.

Table with 4 columns: Nap, Katholikus és protestáns, Görög-Orosz, Izraelita. Lists dates and religious observances for October and November.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 6. szám.)

Egész selyem, mintázott Fouliardokat (mintegy 450 különböző fajban), méterenként 85 krtól 3 frt 65 krig — valamint fekete, fehér és színes selyemszöveteket 45 krtól 11 frt 65 krajczárig — sima, kozkás, csikos, virágos, damasztolt minőségben (mintegy 240 féle dispositió és 2000 különböző szín és árnyalattal) szállít postabér és vámmentesen Henneberg G. (cs. kir. udvari szállító) selyemgyára Zürichben. Minták postafordulóval küldetnek. Svájcba czim. levelekre 10 kros és levelezőlapokra 5 kros bélyeg ragasztandó.

Legjobb és Leghírneveőbb Pipere Hölgypor La VELOUTINE. Kétségbeesés Ellensége. CH. FAY, ILLATSZERESZ. PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárban kapható:

Magyar csödtörvény

1881: XVII. törvényezikk.

Az összehasonlító jogtudomány igényeire való tekintettel.

Irta Dr. Herczegh Mihály budapesti egyet. ny. r. tanár.

— Második bővített kiadás. —

Ára füzve 4 frt.

Tudósítás.

A cs. és kir. közös hadügyminisztérium az 1894. évi ruházati és bõrnermû felszerelési szükséglet egy negyed részét a kispár utján szándékozva beszerezni.

A teljes tartalom hirdetémy az ajánlati mintával és a szállítandó cikkek kimutatásával együtt, a 4. hadtest hadbiztosságánál, a 2. számú ruharaktárnál és a budapesti kereskedelmi és iparkamaránál betekinthező.

Budapest, 1893. évi október hó.

A cs. és kir. 4-ik hadtest hadbiztosságától.

Kinek van szeplője?

vagy bármí folt, vagy pattanás az arcán? Az teljes biztossággal fordulhat annak eltüntetésé végett a világhírű Serail arczenőcsőhöz, mely nemcsak eltávolít mindenféle bõrzsírtalanagságot, hanem az arczobrt vakító fehérre, tisztává és üdövé teszi. — 1 tégely ára 70 kr. — Postán franko küldve 1 frt 5 kr. — Szappan hozzá 1 drb 30 kr. Ugyanott kapható: Vasas chinabor, gyengeség ellen. Pepsinbor, rozsz emésztés esetén. 1 üveg ára: 1 frt 20. 5 üveg franko küldve 6 frt o. é.

Rozsnyay Mátyás gyógyszerész, Aradon.

Gyomor- és emésztési bántalmak,

székrekedés, hasgörs, váltóláz, lépkör, májdaganat, bõrkütség, csömör, étvágyhiány, fejfájás, köszvény és vízi betegség ellen, már számos év óta elismert kitűnő hatásnak Dr. Lauri keleti növényekből készült

csodalabdacsai

Egy doboz 50 darablat és utasítással 50 kr. — 7 doboz 3 frt, 12 doboz 5 frt, 25 doboz 10 frt. Egyed. készítő: Beck Béla gysz. Maros-Vásárhelyen. Fõraktár Budapesten: Török József gysz. urnál; továbbá: Krizner György gysz. urnál Kalvin-téren. Brassó: Both Viktor gyógyszerész urnál. Kaposvár: Balochay Kálmán gyógyszerész urnál. Postán legkevesebb 2 doboz küldetik és 10 krtal több számíttatik. Csakis Beck Béla készítménye kérendõ, saját aláírásával.

KLEINHACKEL JÓZSEF

(Casino söröcsarnoka).

I. ker., Krisztina-tér 3. szám.

A legújabb igényeknek eleget teendő, áldozatok és fáradságot nem kímélve, iparkodtam helyiségeimet a legújusában s mai követelményeknek megfelelőleg berendezni.

Díszes ebédli helyiség, külön szobák, valamint a fényesen világított és berendezett pince-helyiségekben teke-pálya áll a nagyérdemű közönség s mélyen tisztelt vendégeim szórakoztatásául. — Kiténõ ételek és italokról, valamint pontos kiszolgálásról kellõleg gondoskodtam s továbbra is fõtörkövésem lesz, úgy a n. é. közönség, valamint m. tisztelt vendégeim követelményeit minden tekintetben kielégíteni.

Vasár- és ünnepnapokon zene.

Lakodalmak és táncmulatságok rendezésére gyönyörű tánc-terem és hozzá tartozó mellék-helyiségek állanak a nagyérdemű közönség rendelkezésére.

Printemps

NOUVEAUTÉS

Ingyen és Bérmentve

küldjük a legújabb divatot tartalmazó nagy illusztrált Catalogust a téli évadra.

Megkeresések czimzendők: JULES JALUZOT & Co PARIS

Ugyancsak bérmentve küldetnek a Printemps óriási raktárán levő szövetek mintái, árat és fajt lehetőleg meghatározni kérünk.

Expedíció Magyarország részére portómentesen 25 franktól kezdve és kivánatra órámentesen 15 0/0 fölemeléssel méterárúkeret, 20 0/0 minden más árúért.

Továbbított és vámkézelési házuk: Salzburgban, Mozartplatz, 4.

Levelezés Magyar nyelven.

Advertisement for Kwidza-féle Kwidza-féle köszvényfolyadék. Includes text: 'Kwidza-féle köszvényfolyadék', 'Egész palackkal 1 frt o. é., fél palackkal 60 kr.', 'Kapható minden gyógyszerárban. — Fõletet: ker. gysz. Kornenburgban. Magyarországi fõraktár Epest Török József gysz.'

Képek, Laterna magica számára, sciopicon és kód-fityókép-készítõk. Áveg-re történõ levonásra, minden nagyságban ajánl Hesse mûintézete, Lipósbén.

20 millió forint

kiadó földbirtokokra Magyarországon.

Teljes szerinti tájékoztat. Legnépszerűbb kamatláb. Költsön 0/0 értékig. Fizetés készpénzben. Tényleges eset és telerállítás költsége kitértik

Belgiumi alapítványi tőke címre «Goldmarkt» kiadóhivatalához Berlinbe 5. 14. — Felvilágosítások díjmentesen adóznak.

Az 1896-iki ezredéves kiállítás orsz. bizottságának elnökétől.

479/1893. szám.

Pályázati hirdetmény.

Az 1896-iki ezredéves országos kiállítás alkalmából, Budapesten az Andrássy-ut folytatásában egy a városligeti Nádor-szigetre vezető állandó kiközi hid fog létesíttetni.

Felhívotnak ennek folytán mindazok, kik ezen, kö-alapítvánnyal és vas felszerkezettel építendő hid tervezetének elkészítésére, valamint a hid építkezésének foganatosítására pályázni óhajtának, hogy a megállapított feltételek értelmében szerkesztett tervezetüket és esetleg kötelező ajánlataikat névvalírással ellátva 1893. évi december hó 20-ig az ezredéves kiállítás igazgatóságánál (V. ker., Akadémia-utca 3. szám) nyújtsák be.

A mászaki verseny és egyéb feltételek a kiállítási igazgatóságnál naponként a hivatalos órákban megszereshetők.

Budapestben, 1893. évi október hó 5-én.

A kiállítási orsz. bizottság elnöke.

Minden hölgy kívánja, hogy a derék chiekel és ránc nélkül tapadjon!

Csak a Prym-féle szabadék. reform-kapocokkal lehet ezt elérni!

Messze kiható találmány a divat terén.

Derék az eddigi kapocokkal, csupán 4 heti használat után. Derék Prym-féle reform-kapocok, több mint 6 hón. használat után.

Hézag és rándz mindenfelé. Tapad még mindig, ráncz és hézag nélkül, mintha új lenne

Prym-féle szabadék. reform-kapocok!! nem hajlanak s nem engednek, nem nyílnak ki megújult. Minden méret nélkül pontosan egymással szemben állnak, tehát egyáltalán föl-varrás és ferde derékállás ki van zárva.

Kézi, mosható és dolgozó-ruhákul épen nélkülözhetetlenek. Mossa és vasalás nem árt nekik. A derék még egyszer annyit ládáj tart, s még mindig és erős mozgás alkalmával is megtartja jó állását.

Tartósságra olcsóbb, minden más záró-készletnél, minth a derék elhasználása után mindig újolag lefektethető, az újra alkalmazható.

Minden takarékos asszony tehát vegyen elyát 20 krajczárért a varja valamí régi derékra. Bismarkot less az a szép állás és odatapadás, melyet ezáltal a derék ismét nyerni fog. Rávarás könnyű, minden lapocshoz mellélti varrási utasítás szerint.

Kapható minden jobb szabókéllék- és rövidáru-üzletben.

Advertisement for Ganz Izidor czipóraktára. Budapest, Haris-bazár. Includes text: 'GANZ IZIDOR czipóraktára. Budapest, Haris-bazár. belső bolthelyiség 20. sz.'

A legjobb hírnévnek örvendő czipó-raktár.

- Uraknak: 1 pár fin. zergebõr topán vihsbõrrel borítva 5 frt. — 1 pár orosz lak topán, angol varrott ... 6. — 1 pár magas száru bagaria topán ... 7. — 1 pár gombos angol topán ... 6.50 — 1 pár angol bergsteiger füzös topán ... 6. —

- Hölgyeknek: 1 pár zergebõr topán magas szárral ... 3.50 — 1 pár posztó, orosz lakkal ... 4.50 — 1 pár kestyűbõr, lakkal ... 4.50 — 1 pár gombos angol topán ... 4.50 — 1 pár füzös koresolya-topán ... 4.50 — Gyermekczipók és csizmák nagy választékban, olcsó árak mellett.

Advertisement for Budapest, Muzeum-körut 5. sz. Includes text: 'Budapest, Muzeum-körut 5. sz. házban lévő czipész-üzletben mindennemű lábbelik készítése mellett különösen berendeztem magamat az egyéves önkéntesek részére szükséges lábbelik kiállítására. Huszár-csizmák, honvéd és közös hadseregbeli baka-csizmák és bakancsok, tűzérsgeli és mindennemű egyenlábellek, a lehető legjobb minőségben, lehető jutányos áron gyorsan és pontosan készíttetnek. Lőrincz István.'

BUDAPESTI CZÉGEK.

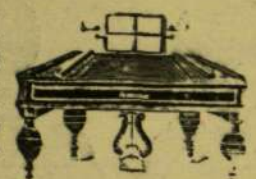
HABITS ANTAL

hangszerész és különleges cimbalom-készítő

a fő- és szekvársi zenekola szállítója.

Budapest, VII., Erzsébet-körút 42. sz.

Ajánlja szak-
szerű tapasztalatai szerint javított és sa-
játkezűleg készített erős és tiszta hangu

hangszerek raktárát.
Szolid kiállítás!
Jutányos árak.

Czimbalmaikat Arjegyzék kívánatra
valamint mindennemű ingyen és bérn.

Legolcsóbb ezüst!

A királyi zálogházban nagyobb részletekben vásárolt régi ezüstöt eladók, latunkint 1 frt 5 kr.-tól kezdve följebb. Ugyiszint aranynémtek, drágakövek és órák, a legolcsóbb árakon, nálam folyton raktáron vannak.

HERFFEL,

Koronaherceg-utca 7, az udvarban balra.

Toronyórákat

legolcsóbban, legújabbban és legjobban készit:

Mayer Károly L.
óragyára,
Budapest, VII., Kazinczy-u. 3.
Képes árjegyzékek bérmentve.

Hirdetések elfogadta-
nak a kiadó-hivatal-
ban, Budapest, IV.,
Egyetem-utca 4. sz. a.

Az 1890: XIV. törvényozikk alapján létesített

MAGYAR IPAR- ÉS KERESKEDELMI BANK-RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.

Budapest, V., nádor-utca 4. sz.

Teljesen befizetett részvénytőke 8,000,000 frt.

V-VI. ker. főkosztály VI-VII. k. főkosztály
Podmaniczky u. 2. Teréz-körút 2.
(Váci-körút sarkán.) (Király-utca sarkán.)

TESTORY és FIA

Váci-utca 24. BUDAPEST, Váci-utca 24.
a nagy Krištof áttellenében.

Alapított 1805-ben.

Bel- és külföldi műipar, lámpa, díszmű- és bőrárúk főraktára.

Hoffmann és Schlosser

butorkereskedők, kárpitosok és díszítők

BUDAPESTEN,
IV. ker., Hatvani-utca 11. szám, I. emelet,
(a Nerula-féle üzlet melletti palotán).
Képes árjegyzékeket ingyen és bérn.

„HERMES“

Magyar Általános Váltóüzlet Részvénytársaság.

A Magyar Földhitelintézet 4%-os adómentes zálogleveleit mint legbiztosabb tőkebefektetést ajánljuk; ezek nálunk a napi árfolyamon díjmentesen kaphatók.

Tőzsdei megbízásokat és minden a váltóüzlet keretébe tartozó ügyeletet legelőnyösebb feltételek mellett fogadjunk. Betéteket 50 frttól kezdve folyó (check) számlára további intézkedésig 4%-kal adómentesen kamatoztatunk. Betétek 10,000 forintig felmondás nélkül felvehetőek.

Pénztári órák reggeli 9-től esti 5 óráig.

„HERMES“

Magyar Általános Váltóüzlet Részvénytársaság.
Budapest, Dorottya-utca 8. szám.

32,972. szám alatti szabadkérvény.
Legújabb, szabályozható

!! bajusz - kötők !!

Kubinszky György fodrász, Budapest, L. Krisztianváros, Mészáros-u. 3., a legelőnyösebb és egy d. eszköz képezik arra, hogy a bajusznak idgen segítség nélkül, néhány perc alatt a legszebb formát adhassuk. A kötők minden arcz-nagysághoz pontosan alkalmazhatók, a frizáló erő szabályozható. Egy darab 50 kr. 60 kr. (lehet postabélyeg is) előleges beküldése mellett, bérmentes szállítás. I-met-ladókknak engedmény. Kapható a következő helyeken: **Kertész Tóth**, Dorottya-utca; **Dankovszky István**, József-tér, a Magyarország legelső illatszer- és fodrászüzletében.

VASÁRNAPI UJSÁG

45. SZÁM. 1893. BUDAPEST, NOVEMBER 5. 40. ÉVFOLYAM.

Előfizetők feltételei: 'VASÁRNAPI UJSÁG' és 'egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt 1 félévre - 6 *
Csupán a 'VASÁRNAPI UJSÁG' egész évre 8 frt félévre - 4 *
Csupán a 'POLITIKAI UJDONSÁGOK' egész évre 5- félévre - 2.50
Külföldi előfizetőkhez a postalgazdálkodás által meghatározott viteldíj is eszandolód.

MATEJKO JÁNOS.

1838-1893.

A LEGNAGYOBB lengyel festő; a legérdekesebb művészi egyéniségek egyike, *Matejko János* Alajos, november 1-én Krakkóban meghalt. Nevéhez a lengyel történeti festészet legfényesebb diadalai fűzők; alkotásainak az egész világ csodálattal adózott.

Lapunk a nagy művészettel egy-egy világhírű festményének bemutatása alkalmával már több ízben foglalkozott s ezúttal róla bizonyos kegyelettel megemlékezni ismét kötelességünknek tartjuk, nemcsak azért, mert legnagyobb alkotásait a magyar képzőművészeti társulat műcsarnokának kiállításairól a mi közönségünk is ismeri, hanem azon vonzalomnál fogva is, mely a velünk soknemű érintkezésben volt lengyel nemzet iránt minden magyar szívében él.

Matejko nemzetének a rajongásig hű fia, s történeti dicsőségének valódi apostola volt. A drámai eseményeket, melyekben hazája története oly gazdag, kitűnő érzékkel tudta kiválogatni s esetjével megkapóan előadni.

Matejko Krakkóban született 1838. január 30-án, igen szegény szülőktől. Tanulmányait szülővárosában kezdte meg, hol korán felébredt benne a festészet iránti hajlam s jóformán már mint gyermek *Niemcewicz* történeti tárgyú dalainak illusztrálásával foglalkozott. E hajlam annyira erősödött benne, hogy 14 éves korában — atyjának kénytelen-kelletlen beleegyezésével — a gymnáziumot elhagyta, s a festészeti iskolába lépett. A krakkói műszaki akadémia akkor még nem igen volt alkalmas arra, hogy nagy művészeket neveljen, de *Matejko* önmagát képezte. Egész szenvedélyel tanulmányozta hazája történetét s mindazon emlékeket és régiségeket, melyek azzal összefüggtek. Daczára azonban rendkívüli buzgalmának, sokáig nem tudta tanárai figyelmét magára vonni. Legelső műve azon eseményt ábrázolta, midőn a szujski csár fogolyként állott III. Zsigmond király előtt. 1855-ben második nagy festményét fejezte be, mely Valois Henriknek krakkói bevételét tüntette föl. Ettől fogva kezdett a közfigyelem felé irányulni s első festményét 1856-ban már elfogadták a kiállításra.

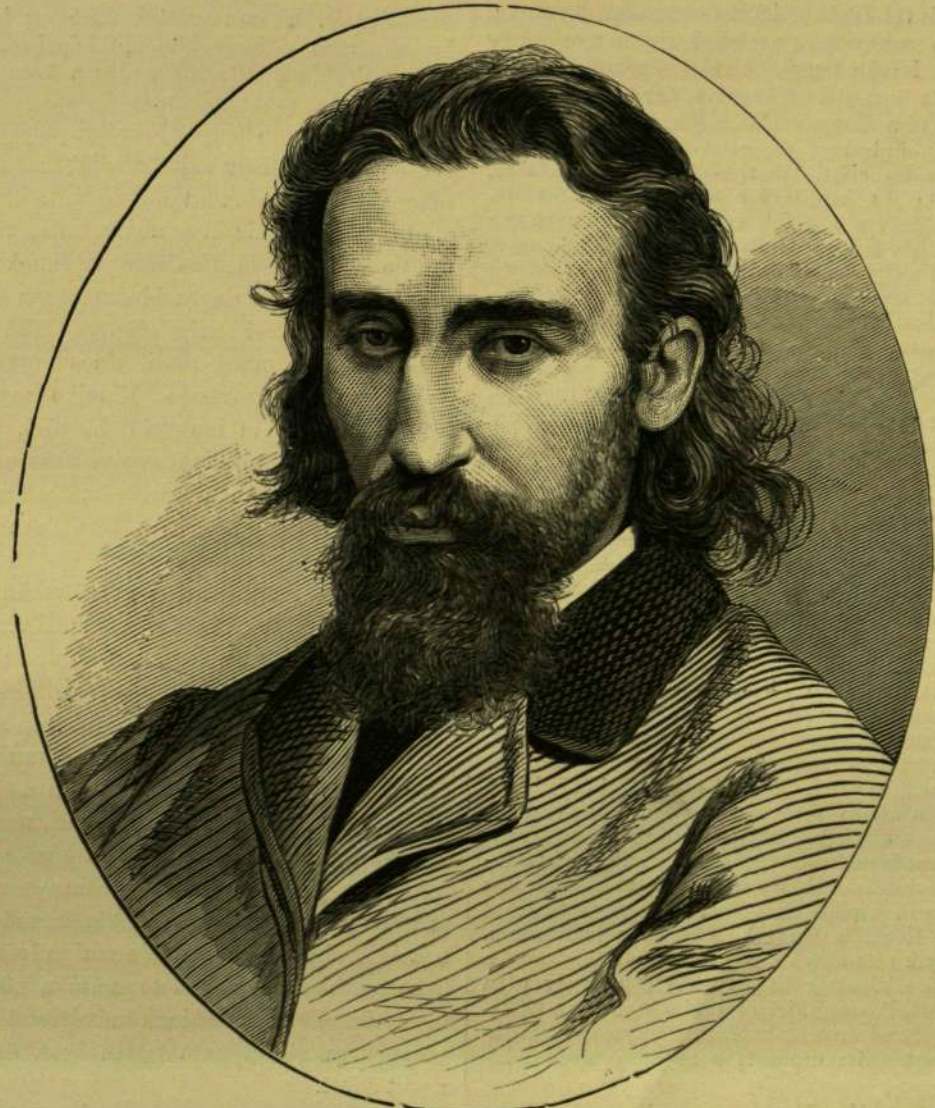
Ezentúl mind nagyobb történelmi kompozíciókkal lépett fel. Így 1859-ben *Stavroolszky* Logothet sirjánál Károly Gusztávval, aztán

a «Krakkói akadémia privilegiumának megadása I. Zsigmond által» című festményeit fejezte be.

Ezen műveivel ösztöndíjat nyert, hogy a külföldön folytathassa tanulmányait. Legelőbb Münchenbe ment s itt időzése közben dolgozta ki Bonna királynét ábrázoló tanulmányát, melyért a müncheni akadémia éremmel tüntette ki. Itt Kaulbach, Schwind és Piloty tanítványa volt, majd még két hónapig Bécsben időzött s azután sehol nem volt több külföldi akadémian, úgy, hogy a mivé lett, azt minden idegen hatástól menten, egyedül saját teremtő geniejének köszönhető.

1861-ben Vapovszky halálát és Kázmér Jánost ábrázoló nagyobb festményeiret úgy a bírálók, mint a nagy közönség itélete a nagy és első rangú művészek sorába iktatta.

1862-ben önálló műtermet rendezett be, s ezután egymást követték hazafias ihlettel áthatott remekművei, melyek nevét nem sokára az egész világon ösmeretessé tették. Ilyenek voltak «Orsolya» «Skarga szónoklata», «Stancsik», «Rejtán», «Vilosek egy kolostort véd a magyarok ellen», «A grünwaldi csata 1410-ben», «Brandenburgi Albert hódolata, Zsigmond lengyel király előtt», «Szobieszky Bécs város falainál», stb. Ezek közül a «Skarga» című oly tetszést

MATEJKO JÁNOS.

GANZ ÉS TÁRSA

VASÖNTŐ- ÉS GÉPGYÁR-RÉSZV.-TÁRSULAT

BUDAPEST.

Ajánlanak mindennemű vas-, acél- és fémöntvényeket építkezési és gépészeti czélokra vizvezető csöveket, szivattyúkat, lecsapoló és öntöző-zsilipet, készülékeket a belvizek leeresztésére. — A helyi viszonyok szerint szerkesztett turbinákat, órlöhengereket kéregöntetű hengerekkel és malomberendezési czikkeket. — Zsilipeket bármily nagyságban és bármily rendszer szerint. — Alagcsöveket, zárkészülékeket, cső- és kapu-zsilipekhez, csőlöpverő gépeket, anyagszállító kocnikat. — Álló vagy fekvő gázmotorok egy vagy két hengerrel és minden-

nemű zúzógépek. 132. sz.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

A Pénzügyi Közlöny

betűsoros tárgymutatója.

Az 1874-1892. év végéig megjelent azon rendeletek és utasításokról, melyek a kir. adóhivatalok, pénzügyigazgatóságok, számvévi osztályok, pénzügyőrség és a közvédelmi adógyűjtés körébe tartoznak.

Összeállította

Mátéffy Domokos.

m. kir. adóhiv. segéd.

Ára füzve 40 krajczár.

Wasmuth
tyukszemgyűrű
az órában.

3x24 óra alatt eltávozt minden tyukszem.

Egy óra ára 60 kr., vidékre 80 kr. beküldése mellett bérmentve küldetik. Magyarországi főraktár Budapest, Király-utca 12. szám, Török József gyógyszerár.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, IV., Egyetem-utca 4. szám.)

Kurcz Lipót és Társa

chemigrafiai műintézete,

Budapest, IV. ker., Egyetem-tér 6. szám.

Készít mindennemű nyomtatványhoz szükségelt clichét az egyes esetekben megkívántató legczélszerűbb és legolcsóbb módszer szerint chemigrafia, phototypia, autotypia, fametszet, fénynyomat, photolithografia, stb.

Videki megrendelések a legpontosabban s aránylag legolcsóbban eszközöztetnek

Nagy nyeremények! Sorsjegy - Egyesületek életbiztosítással!

Felhívás egy alkalmi sorsjegy-társaságba való belépésre, mely társaság áll 50 résztvevő tagból és

238 darab eredeti sorsjegyből

1 db 5% 100 frt névert. 1860. osztr. áll. sorsj.	1 db 50 frt névert. 1864. osztr. áll. sorsjegy
1 « 4% 100 « « Tiszai sorsjegy	1 « 50 « « 1870. magy. áll. sorsjegy
1 « 100 « « Bécsvárosi sorsjegy	10 « Osztrák vöröskereszt sorsjegy
1 « 4% 100 « « Magy. Jelz.-hit.-sorsj.	10 « Magyar vöröskereszt sorsjegy
1 « 3% 100 « « Osztr. Földhit.-sorsj.	10 « Olasz vöröskereszt sorsjegy
1 « 3% 100 fre « Szerbiai államsorsj.	50 « Budapesti Bazilika sorsjegy

A 45 havi befizetés tartama alatt minden tag 146 huzáson vesz részt.

száz millió korona összfontynereménnyel

Havonkénti befizetés 1 frt 97 kr. o. é.-ben. Az első és második részlet befizetése után, mely postautalvánnyal is eszközölhető, kapja a vevő a 238 darab sorsjegy sorozatát és számlát tartalmazó SORSJEGY-KÖNYVECSKÉT.

A társaság feloszlásakor, az összes azideig ki nem sorsolt sorsjegyeket az akkori hivatalos árfolyamon eladják, az ezért befolyó készpénz, a nyeremények és a kamatot hajtó sorsjegyek szelvény-kamatai a tagok között e yendően el lesznek osztva. A sorsjegy-társaság tartama alatt, a 238 darab sorsjegyre eső nyeremények a sorsjegy-társaság tulajai illetik.

Rendkívüli kedvezményül! Minden tagja e társaságnak a negyedik részlet befizetése után egy

2000 koronáról szóló «baleset elleni» biztosítási kötvényt kap, mely egy elsőrangú hazai biztosító intézet által van kiállítva és mindaddig marad érvényben, míg a befizetések a sorsjegykönyvre pontosan történnék.

Minden huzás után megküldöm «TELEGRAPH» cz. sorsolási tudósítót.

LUSTIG MIKSA bank és váltóüzlete

Alapított 1885. Budapest, Váci-körút 43. Alapított 1885. Ügynökök bárhol kedvező feltételek mellett alkalmaztatnak.